

TOKİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAV KONULARI

9.SINIFLAR İNGİLİZCE SINAV KONUSU

- "TO BE" KONUSU

AÇIKLAMA: OKULDA HERKESE ÇIKTI OLARAK VERMİŞTİM KONUYU, ELİNDE OLMAYAN VARSA
BANA ULAŞABİLİR. **BARIŞ ODABAŞI**

9. SINIF TARİH DERSİ SINAV KONULARI

DERS KİTABINDAN VEYA EBADAKİ DERS NOTLARINDAN 1. ÜNİTE DAHİLDİR.

NOT: MEB KAZANIM TESTLERİNDEN 9. SINIF TARİH TESTİ 1-2- TESTLERİ ÇÖZMENİZ YARARINIZA OLACAKTIR. AYRICA MEB KAZANIM TESTLERİNDEN TARİH TEKRAR 2 TESTİNİ ÇÖZÜNÜZ.

TARİH DERSİ ÖĞRETMENİ –NACİYE YILMAZ

10. SINIF TARİH DERSİ SINAV KONULARI

DERS KİTABINDAN VEYA EBADAKİ DERS NOTLARINDAN 1. ÜNİTE DAHİLDİR.

NOT: MEB KAZANIM TESTLERİNDEN 10. SINIF TARİH DERSİ TEST 1-2. TESTLERİ ÇÖZMENİZ YARARINIZA OLACAKTIR. AYRICA MEB KAZANIM TESTLERİNDEN TARİH TEKRAR 2 TESTİNİ ÇÖZÜNÜZ.

TARİH DERSİ ÖĞRETMENİ –NACİYE YILMAZ

12. SINIF TARİH DERSİ SINAV KONULARI

DERS KİTABINDAN VEYA EBADAKİ DERS NOTLARINDAN 1.ÜNİTE DAHİLDİR.

NOT: MEB KAZANIM TESTLERİNDEN TEST 1-2- TESTLERİ ÇÖZMENİZ YARARINIZA OLACAKTIR. AYRICA MEB KAZANIM TESTLERİNDEN TEKRAR 2 TESTİNİ ÇÖZÜNÜZ.

TARİH DERSİ ÖĞRETMENİ –NACİYE YILMAZ

11. Sınıf Matematik- Trigonometri- ders kitabı sayfa 11-85 arası

11.sınıf Astronomi ve uzay bilimleri- 1.ünite -Astronominin Tanımı ve Gelişimi

12.sınıf Matematik- Logaritma

10.sınıf Matematik- Sayma ve Olasılık - ders kitabı- sayfa 1-45 arası

YEŞİM GÜLER- GÜLŞAH DOĞRAYICI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ SINAV KONULARI

9. SINIFLAR

1. ÜNİTE: BİLGİ VE İNANÇ

NOT: ÜNİTE SONLARINDAKİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARINI DİKKATE ALINIZ.

10.SINIFLAR

1.ÜNİTE: ALLAH İNSAN İLİŞKİSİ

NOT:ÜNİTE SONLARINDAKİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARINI DİKKATE ALINIZ

12.SINIFLAR

1.ÜNİTE: İSLAM VE BİLİM

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENİ

MÜBERRA HISİM TEVKİR

İNGİLİZCE DERSİ SINAV KONULARI LİSTESİ

10. SINIFLAR

*1 VE 2. ÜNİTELER

*GRAMER KONULARI İÇİN DERS KİTABINDAN SAYFA 143 VE 144 SAYFALARINA ÇALIŞILACAK VE ETKİNLİKLERİ YAPILACAK. KONULAR VE BULUNDUKLARI SAYFALAR AŞAĞIDA LİSTELENMİŞTİR.

- TO BE(AM/İS/ARE) (SAYFA 143)

- THE PRESENT SİMPLE (SAYFA 143)

-WİLL (SAYFA 144)

-BE GOİNG TO (SAYFA 144)

* ÜNİTE İÇİNDE BULUNAN VE DERSTE ÜZERİNDE DURULAN KELİME VE ÖZELLİKLE DEYİMLER(İDİOMS)

NOT: SINAV SORULARI DERSTE YAPTIĞIMIZ KİTAPTAKİ ETKİNLİKLERDEN SORULACAKTIR.
10/A-YİYECEK VE İÇECEK HİZMETLERİ SINIFI MESLEKİ İNGİLİZCE

-TO BE(AM/İS/ARE)

-SUBJECT PRONOUNS

11. SINIFLAR

*1 VE 2. ÜNİTELER

* ÜNİTE İÇİNDE BULUNAN VE DERSTE ÜZERİNDE DURULAN KELİME VE ÖZELLİKLE DEYİMLER(İDİOMS)

*GRAMER KONULARI

-WİLL (SAYFA 143)

-BE GOİNG TO (SAYFA 143)

- LİKES/ DİSLİKES- GERUND/ İNFİNİTİVE (SAYFA 144 1. ETKİNLİK)

-PRESENT ABİLİTİES(CAN)/PAST ABİLİTİES(COULD) (SAYFA 144 2. ETKİNLİK)

NOT: SINAV SORULARI DERSTE YAPTIĞIMIZ KİTAPTAKİ ETKİNLİKLERDEN SORULACAKTIR.

12. SINIFLAR

- SINAVDA VERİLECEK OLAN OKUMA PARÇASI İLE İLGİLİ T/F SORULARI, FİLL İN THE BLANKS, READING COMPREHENSİON, MULTİPLE CHOİCE TARZI SORULAR SORULACAK.

İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ
ŞİLAN OĞUZ ÖZCANLI

DERS	KONU
TEMEL YİYECEK ÜRETİMİ (10.SINIF)	<ul style="list-style-type: none"> KARBONHİDRATLAR PROTEİNLER YAĞLAR VİTAMİNLER MİNERALLER SU ÖZET ÇALIŞMA KİTABINDA SAYFA (1-17 ARALIĞI)
SERVİS HAZIRLIKLARI (10.SINIF)	<ul style="list-style-type: none"> KİŞİSEL BAKIM İŞ KİYAFETİNİ GİYME SALON DÜZENLEMESİ SERVANTLARIN HAZIRLIĞI MASA ÜSTÜ SERVİS TAKIMLARI (TABAKLARA KADAR) ÖZET ÇALIŞMA KİTABINDA (1-17 ARALIĞI)
TEMEL YİYECEK VE SERVİS ATÖLYESİ (9.SINIF)	<ul style="list-style-type: none"> SALON İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER MASA ÜSTÜ SERVİS TAKIMLARI MASA ÖRTÜLERİ PEÇETELER PDF DERS KİTABI SAYFA (16-47 ARALIĞI)
BESLENME İLKELERİ VE HİJYEN (9.SINIF)	<ul style="list-style-type: none"> KİŞİSEL HİJYEN HİJYEN VE SANİTASYON PDF DERS KİTABI SAYFA (15-47) ARALIĞI

**YİYECEK İÇECEK HİZMETLERİ ÖĞRETMENİ
ELİF TUNÇ SANCAK**

9. SINIF COĞRAFYA DERSİ SINAV KONULARI

- Doğa ve Unsurları
- Doğa ve İnsan Etkileşimi
- Coğrafya nedir?
- Coğrafyanın Dalları
- Coğrafyanın İlkeleri
- Coğrafyanın 5 Temel Unsuru
- Evren, Güneş Sistemi ve Dünyamız
- Dünya'nın Şekli ve Sonuçları
- Dünya'nın Hareketleri ve Sonuçları
- Coğrafi Konum
- Paralel Meridyenler ve Özellikleri
- Türkiye' nin Coğrafi Konumu

10. SINIF COĞRAFYA DERSİ SINAV KONULARI

1. Dünya'nın İç Yapısı, Katmanlarının Özellikleri
2. Levha Tektoniği (Alfred Wegener)
3. Türkiye'nin Jeolojik Geçmişi
4. Türkiye'deki Tektonik Olaylar
5. Türkiye'deki fay kuşakları isimleri ve Türkiye'nin fay kuşakları haritası (internetten bakılabilir)
6. İç Kuvvetler ve Ayrıldığı Gruplar (orojenez, epirojenez,vulkanizma,deprem)
7. Kayaçlar ve Yer Şekilleri
8. Türkiye'de İç Kuvvetler
9. Dış Kuvvetler
10. Türkiye'de Dış Kuvvetler

CEMİLE YÜKSEK

10-A/B/C SAĞLIK VE 10-A/B YİYECEK İÇECEK HİZ. TDVE YAZILI SINAV KONULARI:

TDVE 10.SINIF DERS KİTABI

1.ÜNİTE: GİRİŞ

2.ÜNİTE: HİKAYE

YAZIM VE NOKTALAMA

FİİLİMSİLER

(Yani sayfa 15'ten sayfa 79'a kadar sorumlusunuz.Kitabınızdaki 1. Ve 2. Ünite sonundaki ölçme ve değerlendirme sorularına anlayarak iyi bir şekilde çalışınız.)

KEREM ÖZÇELİK

11. SINIFLAR TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SINAV KONULARI (11/A-11/B-11/C-11/D)

1. Ünite Giriş; Edebiyat ve toplum ilişkisi, Edebiyatın sanat akımları ile ilişkisi, Yazım kuralları ve Noktalama işaretleri (Ders kitabındaki sayfa aralığı 11-26);

2. Ünite Hikaye; 1923-1940 yılları Cumhuriyet Dönemi'nde olay ve durum hikayeciliği, 1940-1960 yılları Cumhuriyet Dönemi'nde hikaye, Bireyin iç dünyasını ele alan hikayeler, Toplumcu-gerçekçi hikayeler, Milli-dini duyarlılığı yansıtan hikayeler, Cümlenin öğeleri (Ders kitabındaki sayfa aralığı 27-66).

9/A SAĞLIK VE 9/B SAĞLIK SINIFLARI COĞRAFYA SINAV KONULARI

Doğal Sistemler

İnsan Doğa Etkileşimi

Coğrafya Bilimi, Coğrafya'nın Bölümleri ve İlkeleri

Doğal ve Beşeri Sistemler

Coğrafya'nın Beş Temel Unsuru

Coğrafya'nın Tarihsel Gelişimi

Dünya'nın (Geoid ve Küresel) Şekli ve Sonuçları

Günlük (Eksen) Hareketi ve Sonuçları

Elips Yörünge ve Sonuçları

Eksen Eğikliği ve Yıllık Hareketin Sonuçları

Özel Tarihler (21 Mart, 21 Haziran, 23 Eylül, 21 Aralık)

Coğrafi Koordinatlar (Paralel ve Meridyen)

Türkiye'nin Coğrafi Konumu

10/B YİYECEK İÇECEK SINIFI MESLEKİ İNGİLİZCE SINAV KONULARI

Yabancı Dilde Otel Departmanları ve Çalışanları
Yabancı Dilde Mutfak Araç Gereçleri
Yabancı Dilde Yiyecek ve Yemek Kavramları
Yabancı Dilde İçecek ve İçecek Servisi Kavramları
Yabancı Dilde Rezervasyon ve Servis Kavramları

YAĞMUR KÜÇÜK

9. SINIF BİYOLOJİ SINAV KAPSAMI

Biyoloji Kitabınızdaki "14. Sayfadan 74. Sayfaya" kadar olan konulardan ve bu sayfa aralığındaki "Bölüm Sonu Değerlendirme Sorularından" sorumlusunuz.

Sınavınızda "Boşuk Doldurma, Doğru/Yanlış, Test ve Klasik" tarzda sorular olacaktır.

KONU BAŞKILARI;

1. Canlıların Ortak Özellikleri

2. İnorganik Bileşikler

-Su

-Asitler/Bazlar

-Tuzlar

-Mineraller

3. Organik Bileşikler

-Karbonhidratlar

-Lipitler

-Proteinler

-Vitaminler

-Hormonlar

-Enzimler

-Nükleik Asitler

-ATP

10. SINIF BİYOLOJİ SINAV KAPSAMI

Biyoloji Kitabınızdaki "14. Sayfadan 76. Sayfaya" kadar olan konulardan ve bu sayfa aralığındaki

“Bölüm Sonu Değerlendirme Sorularından” sorumlusunuz.

Sınavınızda “Boşuk Doldurma, Doğru/Yanlış, Test ve Klasik” tarzda sorular olacaktır.

KONU BAŞKILARI;

1. Mitoz ve Eşeyli Üreme

-Hücre Döngüsü

-Mitoz Bölünme

-Eşeyli Üreme

2. Mayoz ve Eşeyli Üreme

-Mayoz Bölünme

-Eşeyli Üreme

12. Sınıf Sağlık Psikolojisi Sınav Kapsamı

Daha önce atılmış olan 4 sayfalık “Sağlık Psikolojisi” notlarından sorumlusunuz.

Sınavınız “20 Soruluk Test” sorularından oluşacaktır.

Ufuk deveci

KONU BAŞKILARI;

1. Psikolojinin Çalışma Alanları

2. Sağlık Psikolojisindeki Kuramlar

MESLEKİ GELİŞİM ATÖLYESİ DERSİ

Ünite -1) AHİLİK VE MESLEK ETİĞİ

-Meslek Etiği ve İletişim

-Ahilik ve Ahilik İlkeleri

-Meslek Etiğine Uygun Problem Çözme

-Öğrenme Birimi Değerlendirme

Ünite -2) İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

-Kavramlarla Tanışıyoruz: TOD ve İSG'ye Giriş

- Empati Haritası ve Güvenlik Kültürü

- İş Kazaları

-İş Yerinde Sağlık ve Güvenliğini Tehdit Eden Unsurlar

- İş Yerinde Kaza, Yaralanma ve Yangınlar

-Çözüm Fikrini Belirlemek ve Geliştirmek

- İş Sağlığı ve Güvenliğini Güçlendirecek Prototip Oluşturmak

- Prototipi Test Etmek ve Geri Bildirim Almak

-İş Kazalarındaki Olumsuzluklardan Öğrenmek

-İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmasını Raporlamak

GÖRSEL SANATLAR SINAV KONULARI

1. Dönem boyunca yaptığımız çalışmalardan en az iki tanesi yapılacak ve sınav günü teslim edilecektir.

OFİS PROGRAMLARI DERSİ SINAV KONULARI

Ünite -1) Kelime işlemci

Ünite -2) Elektronik tablo oluşturma

ÖZER AVCI

9/10/12. SINIFLAR TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI SINAV KONULARI

9. SINIFLAR(9/A GÜZELLİK)

1. Ünite(Giriş)

- 1. Ünitedeki her metnin sonunda geçen “metinde geçen bazı kelimeler ve kelime grupları” adlı bölüm.
- Ders kitabındaki Syf. 38,39,40 Ünite sonu ölçme ve değerlendirme soruları(tamamı çıkabilir).

2. Ünite(Hikâye)

* Syf. 64, 65, 66(Ünite sonu ölçme ve değerlendirme soruları)

10. SINIFLAR(10/A GÜZELLİK)

1. Ünite(Giriş)

* Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları

2. Ünite(Hikâye)

* Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları(syf. 76,77,78)

* Kitap Ünitelerine ve sorulara ek olarak kelimedeki anlam ve cümledeki anlam bilgisine ilişkin test

soruları da sorulacaktır.

* Açık uçlu fikirlerinizi anlatacağınız bir soru

12. SINIFLAR(12 A/B/C)

* 1. Ünite ve 2. Ünite her metinden sonra verilen "Metinde Geçen Bazı Kelime ve Kelime Grupları" başlıklı bütün kelimelerden sorumlusunuz(Kelime Bilgisi).

* Görsel Okuma becerisini ölçen sorular.

DOĞUKAN GÖKALP

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ZÜMRE BAŞKANI

9. SINIF MATEMATİK DERSİ SINAV KONULARI:

Ders kitabından sayfa 90'a kadar olan yerlerin tamamı.

(Mantık ve Kümeler ünitelerinin tamamı çıkacak.)

ABDULNASIR DOĞRU

9. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI YAZILI SINAVI KONULARI

1. ÜNİTE (Sayfa aralığı 9-40)

- Edebiyat nedir?
- Edebiyatın bilimle ve güzel sanatlarla ilişkisi
- Metinlerin sınıflandırılması
- Dilin kullanımından doğan türleri(dil bilgisi)

2. ÜNİTE (Sayfa aralığı 41-66)

- Hikayenin tanımı ve unsurları
- Olay hikayesi (Maupassant tarzı) ve durum hikayesinin (Çehov tarzı) farkları
- İncelenen metinleri Maupassant ve Çehov'dan alınan hikayelerle karşılaştırma
- İsimler ve bunları metindeki işlevleri (dil bilgisi)
- İmla ve noktalama (dil bilgisi)

EMİNE YÜCEL AYDIN

9.SINIFLAR İÇİN KİMYA KONULARI

1.ünite Kimya Bilimi ve

2.ünite Atom ve Periyodik Sistem den atom modelleri ve atomun yapısı.

Ders kitabından 16-59 arası sorumlular.

EMİNE EKİNCİ

SINIF	DERS	SORUMLU OLUNAN KONU
10	FELSEFE	Felsefeyi Tanıma (1. Ünite)
11	FELSEFE	MÖ 6. Yüzyıl- MS 2. Yüzyıl Felsefesi (1. Ünite)
11	MESLEKİ HAK VE SORUMLULUKLAR	Meslek Etiği ve İlkeleri (1. Ünite)

FELSEFEYİ TANIMA

Felsefe kelimesi Eski Yunanca(Grekçe) “**philosophia**” kavramından türetilmiş olup bilgeliği sevmeye anlamına gelir.

Philo= sevmek   sophia= bilgelik/hikmet

Bu sevgi maratonunun ortaya çıkışı, insanların her şeyi önceleri doğüstü nedenlere bağlı yorumlamalarıyla başlar. Yağmur yağdığında, tanrı ağlıyor ya da gök gürüldediğinde tanrı bize kızdı gibi mitsel açıklamalar yapıyordu evrende olup bitenlerle ilgili. Ama artık bu açıklamalar insan beynini tatmin etmemeye başlıyor ve böylelikle felsefi yolculuk ortaya çıkıyor. Olup bitenlere artık akılcı bir yaklaşımla açıklamalar getirilmeye çalışılıyor.

İlk filozof Thales “Her şeyin ondan olduğu şey nedir?” diye sorarak başlar felsefe yapmaya. İlk neden diye adlandırdığımız “**arkhe**” ye yanıt arar. Evrenin ilk ana maddesinin ‘su’ olduğu fikrini ortaya atar ve böylelikle ilk olarak felsefeye Thales ile başlarız.

ÖNEMLİ KAVRAMLAR

BİLİNÇ: İnsanın kendisini, çevresini ve olup biteni tanıma, algılama, kavrama, fark etme yetisi

ÖZBİLİNÇ: Nesnenin farkına varan bilinçten farklı olarak nesnenin farkına varmanın farkına varan bilinçtir.

HAKİKAT(DOĞRULUK): Verilen önermenin gerçeğe uygun olmasıdır. Nesnel gerçeğin düşüncedeki yansımaya hakikat denir.

GERÇEK: İnsan zihninden bağımsız olarak var olan her şey, var olan.

-Gerçek ile hakikat aynı şeyler değildir. Gerçek nesnel gerçekliği, hakikat ise bu nesnel gerçekliğin zihnimizdeki öznel yansımalarını dile getirir.

Örneğin elimizde tuttuğumuz bir kalem gerçek, onun zihnimizdeki yansımaları hakikattir. Hakikat, gerçeğin kendisi değil, yansımalarıdır ve düşünce ile nesnesi arasındaki uygunluğu dile getirir. Hakikat ile doğruluk ise birbirine bağımlı fakat aynı şeyler değildir. Doğruluk mantık kurallarına hakikat ise nesnel gerçekliği dile getirir. Hakikat, nesnel gerçekliğe uygunluğu gerektirdiği gibi nesnel gerçekliğin belli ilişkilerine de uygunluğu, eş deyişle mantıksal uygunluğu dile getirir.

BİLGELİK: Eski Yunanda akla uygun davranmaktır. Sokrates bu terimi kendini tanımak anlamında kullanıldı. Stoacılar göre bilgelik doğruya uygun davranmaktır. Filozoftan filozofa değişebilen bu terimin içeriği en geniş anlamıyla insanın içinde yaşadığı dünya ve toplumla uyumlu, kendi kendine yeten ve bilinçli bir varlık olması; dünyaya, kendisine ve yaşamın nihai ve en yüksek amaçlarına ilişkin olarak sağlam bir kavrayışa sahip bulunmasını; eylemlerinde bilginin belirleyici rol oynamasını; düşünüp taşınıp eylemesini öngören ideal bir durumdur.

HİKMET ya da BİLGELİK SEVGİSİ: İslam felsefesinde felsefe kavramının eş anlamlısı olarak hikmet kavramı kullanılır.

Hikmet, bütün olan bitenlerin esasını bilmektir. Hikmet tümel bir bilgidir, yani her şeyi kuşatan bilgidir. Felsefe ise böyle bir iddiada değildir. Felsefede sorgulama esastır, felsefe hikmete ulaşma amacıyla değildir. Felsefe, hikmeti sevme ve ona yönelme anlamında bir bilgidir.

BİLGİ NEDİR?

Bilen özne(insanla) ve bilinen nesne arasında kurulan ilişkiden ortaya çıkan ürüne bilgi denir.

Bilgi edinen varlık olan insanın kendisi de bilme eylemine konu olabilir.

Bilgi çeşitleri:

1-Gündelik bilgi: Gündelik bilgi gözlem ve deneylerimizle, çoğu kez farkında olmaksızın kurduğumuz bağlarla oluşur. Örneğin “yeşil elmalar ekşidir” gibi.

2-Bilimsel bilgi: Gerçeğin bir parçasıyla, kanıtlamaya dayalı bağ kurma ile oluşur. Bu tür bir bağ özel bir yolla, neden-sonuç bağı kurarak ve bilimsel yöntemle kurulur.

Bilimler kendi içinde 3’e ayrılır;

-**Formel Bilimler** (matematik, mantık ve geometri gibi duyularla kavranamayan ancak zihinsel olarak varlığını kabul ettiğimiz alanı konu edinen bilimlerdir)

-**Doğa Bilimleri** (Fizik, kimya, biyoloji, jeoloji, astronomi gibi doğanın değişen yapısı içerisindeki değişmeyen yasaları ortaya koymaya çalışan bilimlerdir)

-**İnsan Bilimleri** (Psikoloji, sosyoloji, tarih, antropoloji gibi insan ve toplumu konu edinen bilimlerdir. Bu alandaki konular insan kaynaklı eylemlerdir)

3- Teknik Bilgi: Teknik, doğal olanı insanın becerisi ve sanatı ile yararlı kullanışlı hale dönüştürmesidir. Alet ve araç yapma bilgisi olarak da tanımlanabilir. Amaç insan yaşamını kolaylaştırması, fayda sağlamasıdır.

4- Felsefi Bilgi: İnsanın bilme ve anlama çabasının sonucu olarak ortaya çıkan, evren, insan ve değerleri anlamaya yönelik geniş kapsamlı bir bilgi türüdür. Örnek: “Asıl varlık düşüncedir” “İnsan çağından sorumludur” “Varlık maddeden ibarettir” gibi ifadeler felsefi bilgiye örnektir.

5- Dinsel Bilgi: Gerçekle kutsal varlığa göre bağ kurma ile oluşur. Olgulara (doğrudan ya da dolaylı gözlenenlere) değil, vahiy, kutsal kitap, gelenek ve sezgiye dayanır. İleri sürülenler için kanıtlama, temellendirme gerekmez. İnanıldığında kesin doğru, inanılmadığında kesin yanlış olarak kabul edilir.

6- Sanatsal Bilgi: Gerçekle çoğu kez estetik bağ kurma ile oluşur. Sanatçı nesnelere yorumlarken duyularına, duygularına ve yaratıcı hayal gücüne dayanır. Sanatsal bilgide doğruluk, yanlışlık, olasılık veya belirsizlik gibi ölçütler aranmaz.

FELSEFE TANIMLARI

Felsefenin tanımının ne olduğu konusunda, tarih boyunca fikir birliğine ulaşılamamıştır. Her ne kadar felsefenin tanımı konusunda bir fikir birliğine ulaşılamamış olsa da filozoflar felsefenin tanımını yapmaya çalışmaktan kendilerini alabilmiş değillerdir.

Ayrıntıları bir yana bırakarak, felsefe için şöyle bir söz söylenebilir: Felsefe, hiç olmazsa düşünce yoluyla varlığın derinliklerine inmeye çalışan, bilinçli, bilgili ve uyanık bir hayata erişmek isteyen herkesi ilgilendiren zihinsel uğraşı alanıdır.

Filozofların felsefeye ilişkin tanımlarının bir kısmı:

SOKRATES: Felsefe neleri bilmediğini bilmektir.

DAVID HUME: İnsan zihninin mahiyetini incelemektir.

PLATON: Doğruyu bulma yolunda, düşünsel(idealistik) bir çalışmadır.

ARİSTOTELES: İlkeler ya da ilk nedenler bilimidir felsefe.

TOMMASO CAMPANELLA: Eleştiridir.

HOBBS: Felsefe yapmak doğru düşünmektir.

EPIKURO: Mutlu bir yaşam sağlamak için tutarlı eylemsel bir sistemdir.

ABELARD: İnanılanın inanılmaya değer olup olmadığını araştırmaktır.

FELSEFİ DÜşÜNCE

Felsefe, neredeyse “düşünce” sözcüğüyle özdeş hale gelmiş bir kavram. Düşünce denildiğinde felsefi olanın dışında, başka alanlarda da bu sözcüğü görmek mümkün; edebi düşünce, sanatsal düşünce, siyasi düşünce gibi. Ancak bizim vurgulamak istediğimiz bu iki sözcüğün art arda geliş sıklığı: Düşünce denilince akla ilk gelenlerden biri felsefe olurken, felsefe denildiğinde de akla gelen sözcüklerden biri düşünce oluyor.

Bu iki sözcüğün yani felsefe ve düşüncenin birlikte kullanımını ise başka söz grubunu aklımıza getiriyor: SORGULAMA, MERAK ETME, şÜPHE DUYMA, ELEşTİREL OLMA... Bunlar felsefi düşüncenin olmazsa olmazları.

Felsefi düşünce doğayla, insan yaşamıyla ilgili soru sormakla başlar. Ki bu sorular kolay cevaplanabilen sorular değildir.

Kimi insanlar her gün yapıp ettiklerini, oldukları gibi kabul etmezler, araştırmaya girişirler.

Felsefi düşünce; şeylerin, niçin oldukları gibi olduklarını merak eden, yaşamı bütün boyutlarıyla görmeyi arzulayan, yaşamın bütün boyutlarını göz önünde bulundurmaya bilen, açık ve sorgulayan zihnin ürünüdür.

FELSEFİ DÜŞÜNCENİN ÖZELLİKLERİ

-Felsefi düşünce ÖZNELDİR: İnsanın merakını içinde yaşadığı doğaya ve insan yaşamıyla ilgili problemlere çevirmesiyle başlayan düşünce türü olan felsefe öncelikle öznel bir bilgi türüdür. Nesnenin karşısında yer alan özneye ait bir bakış açısıdır. Değerlendirilen konu ya da nesne öznenin bakış açısıyla anlamlandırılır.

Örneğin; Thales'in felsefesi, Platon'un felsefesi deriz. Oysa fizik ya da kimyadan bahsederken her ne kadar söz konusu bilime katkıları büyük çapta olsa da- Faraday'ın kimyası vs. demeyiz. Örneğin karbon atomunun periyodik cetveldeki yeri iki bilim insanına göre farklı farklı değildir.

-Felsefi düşünce SİSTEMLİ, DÜZENLİ ve TUTARLI olmalıdır: Ortaya konulan düşünceler aklın ve mantığın temel kurallarına uygun olmalıdır. Felsefi bilgi sistemli ve düzenlidir. Sözü edilen düzenlilik mantık ilkelerinin temel alınmasından ve felsefi akıl yürütmelerin çelişki içermemesinden(tutarlı olması gerektiğinde) kaynaklanır.

-Felsefin düşünce RASYONELDİR: Felsefe akla (usa) dayanan, ölçülü bir etkinliktir. Akla uygundur. Akıl yoluyla elde edilmektedir yani akıl ürünüdür. Akla ve akıl ilkelerine aykırı bir düşünce felsefe sayılamaz.

-Felsefi düşünce ELEŞTİRELDİR: Felsefe şüpheyle, merakla, soru sormakla başlar demiştik derslerimizde. Gerçekten de felsefede eleştiri olmazsa olmaz bir süreçtir. Her filozofun kendini ispat etmek için, kendi varlığını ortaya koymak için kendinden önceki düşüncelere karşı çıkıp, karşı çıktıklarının yerine yeni bir düşünce koyması gerekir. Platon ok sevdiği hocası Sokrates'i eleştirerek işe başlar. Aynı sona kendisi de uğramaktan kaçınmaz. Aristoteles de hocası platonu eleştirerek kendi felsefesini oluşturur. Tersisi olursa bir filozof kendisinden önceki felsefecinin düşüncelerinin aynısını tekrarlarsa, yeni bir tez ileri sürmüş olamaz.

-Felsefi düşünce REFLEKSİFTİR: Felsefe, düşünme üzerine düşünmedir. Yani felsefe yalnızca evrenle ya da insanla ilgili olarak ortaya konulan bilgi değildir. Evreni insanı, insanın yapıp etmelerini kavramaya yönelik olarak ortaya konulan düşünceler üzerine de bir düşünmedir.

-Felsefi düşünce KÜMÜLATİF'TİR(KÜMELENMİŞ, YIĞILAN): Felsefede, filozoflar çeşitli görüşler öne sürerken, bu görüşlerin biri diğerini ortadan kaldırmaz. Bu yüzden yaklaşık 2500 yıl önce yaşamış Thales'le başlarız felsefeye. Ondan sonra gelen filozoflar onu hükümsüz kılmamıştır.

Örneğin: "insan ne ile yaşamalı" sorusuna yanıt olarak bir filozof haz alacağı şeylerin peşine gitmesini savunurken; bir diğerinin hazzın insanı köleleştiren bir unsur olduğunu ileri sürebilir. Bir diğeri ise bambaşka yol önerebilir.

-Felsefi düşünce varlığı BÜTÜNCÜL olarak ele alır: Bilim gerçeğin bir parçası ile ilgilidir. Biyoloji gerçeğin bir parçasını, fizik başka bir yanını vs. inceler. Oysa felsefe, gerçeğin parçalarını bir araya getirmek, birleştirmek ister. Bu yapılabildiği sürece resmin tamamını görebiliriz.

Örneğin: “varlık nedir” diye sorduğumda bu sorunun kapsamına canlı cansız tüm varlıklar girer.

-Felsefi düşünce EVRENSELDİR: İnsanın yaşam alanında bulunan ve insanı ilgilendiren her bir konu felsefenin alanına girer. Felsefenin evrenselliğini sağlayan bir diğer durum ise insanlığın ortak sorunlarına çözüm aramasıdır. Felsefede cevaplardan çok, soruların evrenselliğinden bahsedilir.

FELSEFENİN İŞLEVİ

Öncelikle yaşam karşısında herkesin kendine göre bir yaklaşımı, bir anlayışı bir fikri vardır. Bireyde bu fikir belirsiz olabilir, ya da birey bunun farkında olmayabilir; ama istisnasız her kişinin bir hayat anlayışı, hayata bakıp açısı vardır. Felsefede buna dünya görüşü denir.

-Felsefe insanların kendi dünya görüşünün farkına varmalarını sağlar. Felsefe insanların dünya görüşlerini aydınlatır.

-Felsefe bireylere kendi dünya görüşleri yanında farklı dünya görüşleri olduğunu gösterir. Böylece bireye seçme ya da elindekini geliştirme olanağı sunar.

-Felsefe sayesinde, düşünen insanlar olarak yaşamımıza ve davranışlarımıza yön vermekte daha iradeli olabiliriz. Bunu yalnızca filozof yapmaz. Her birey hayatını sorgulayarak, felsefi birimini geliştirerek bu adımları atabilir. Filozoflar “bilgi, bilgisizlikten iyidir” prensibini savunurlar.

-Felsefe varlığın sistematik olarak araştırılmasına öncülük etmiş, bilimlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu yüzden felsefeye bilimlerin anası denir. İnsanın iç dünyasıyla ilgili ilk araştırmalar psikologlar tarafından değil filozoflar tarafından yapılmıştır.

-Felsefe yalnızca insana var olanı anlamasında yardımcı olmaz, bunun yanında nasıl olması gerektiği hakkında da fikir verir. Filozoflar yalnızca olanı değerlendirmezler. Olması gerekeni, ideal olanı da bulmaya çalışırlar. İdeal devlet, ideal eğitim, ideal bir toplum, ideal bir birey, ideal bir ahlak anlayışı... Tüm bunlar felsefe alanında birçok farklı cevap bulmuştur.

-Felsefenin belki de en önemli yararı, insanın bilinçli bir varlık olarak yaşamını kendi ellerinde tutabilmesinin bazı olanaklarını veriyor olmasıdır. Felsefe aracılığıyla düşünen birey çok yönlü ve ayrıntılı düşünebilen, anlama ve açıklama becerileri yüksek ve tahmin yeteneği gelişmiş bireydir. Böylesi bireylerin çoğaldığı toplumların huzuru, refahı, mutluluğu artar ve ufku daha da genişler.

-Felsefe, insanın bilinçli bir varlık olarak yaşamını kendi ellerinde tutabilmesinin bazı olanaklarını verir. Felsefe aracılığıyla düşünen birey çok yönlü ve ayrıntılı düşünebilen, anlama ve açıklama becerileri yüksek ve tahmin yeteneği gelişmiş bireydir. Böylesi bireylerin çoğaldığı

toplumların huzuru, refahı, mutluluğu artar ve ufku daha da genişler.

İYİ ÇALIŞMALAR. BAŞARILAR. GÜZEL KALIN

MÖ 6. YÜZYIL- MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ (ÜNİTE-1) 1. KISIM

Konu: MÖ 6. YÜZYIL- MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ (ÜNİTE-1)

Alt Başlıklar:

1. Felsefenin ortaya çıkmasını etkileyen medeniyetler.
2. Anadolu'da yaşamış Antik Filozoflar.
3. Felsefenin Antik Yunan'da ortaya çıkmasının sebepleri.
4. MÖ 6. Yüzyıl- MS 2. Yüzyıl felsefesinin özellikleri. İlk Neden ve Değişim Problemi

Bu dönemki felsefe derslerimizde felsefenin tarihsel gelişimini, dönemselsel olarak ele aldığı konu/problemleri ve filozofların bu problemlere getirdikleri çözümleri ele alacağız. Bunun için ele aldığımız her dönemin tarihsel arka planına, filozofların düşüncelerine odaklanacağız. İlk konumuz felsefenin de doğuşunu içinde barındıran **MÖ 6.Yüzyıl- MS 2. Yüzyıl Felsefesi** yani bir diğer adıyla **İlk Çağ felsefesi**.

Felsefe; insanın kendini, toplumu, evreni anlama ve açıklama çabasının sonucudur. İlgilenilen konu ve alanlar bakımından eleştirel ve sistemli düşünme ile düşündüklerini ifade etme sürecidir. Felsefede asıl olan hakikatin aranmasıdır. Gerçeğin doğru bilgisini bulma çabası; kişiyi kimi zaman evreni araştırmaya, kimi zaman da kendi veya başkalarının düşünceleri üzerine düşünmeye yönlendirir. Tanımdan da anlaşılacağı felsefe; düşünmektir, anlamaktır, sorgulamaktır ve açıklamaya çalışmaktır. Saydığımız tüm bu özellikler insan ile var olan özelliklerdir. Genelde felsefenin tarihini anlatan/ele alan bir kitap ya da yazı okuduğumuzda ilk karşılaştığımız tespitlerden biri "Felsefenin MÖ(milattan önce) 5. ve 6. Yüzyıllarda Antik Yunanistan'da" başladığı olur. Burada durup şu soru/soruları sormak gerekir;

- MÖ 5.ve 6. Yüzyıllardan önce insanlar düşünemiyor muydu? Çünkü felsefenin tanımını yaparken felsefenin düşünmek olduğunu belirttik.

- Felsefenin doğuş yeri olarak Antik Yunanistan' ı temel alıyoruz. Peki, o dönemden önce veya o dönemde Antik Yunanistan kadar gelişmiş ya da onlar kadar etkili olan toplum ya da kültürler yok muydu? Önceki toplumlar ya da Antik Yunanistan dışındaki toplumlar/kültürler düşünce üretmiyor muydu? Antik Yunan toplumunu bu kadar özel kılan nedir? Felsefenin doğuş sürecinin Antik Yunan'da başlatılmasının sebebi nedir?

Bu ünite de bu sorulara cevap bulmaya çalışacağız. Öncelikle Antik Yunan medeniyetine ve felsefenin doğuşuna katkı sunan medeniyetleri daha sonra Felsefi hareketin ortaya çıkmasında Antik Yunan medeniyetini özel kılan koşulları ve son olarak bu dönem ele alınan felsefi problemleri ele alacağız.

1. Felsefenin Ortaya Çıkmasını Etkileyen Medeniyetler

Bu bölümde felsefi düşüncenin doğuşuna etki eden Sümer, Mısır, Hint, İnan ve Çin medeniyetlerinden bahsedeceğiz. Sözü ettiğimiz bu medeniyetler insanlığın kültürel, düşünsel ve tarihi mirasına oldukça önemli katkılarda bulunmuşlardır. Felsefenin doğuşunun bu medeniyetlerden birine değil de Antik Yunan toplumuna atfedilmesinin/dayandırılmasının en önemli sebebi; **Sümer, Mısır, Hint, Çin ve İnan medeniyetlerinde ortaya çıkan düşünce sistemlerinin dini ve mitolojik (Mistik) öğelere bağımlıken Antik Yunan toplumunda ortaya çıkan Felsefi düşünce sisteminin dini ve mitolojik öğelerden/açıklamalardan bağımsız, akla dayalı sistematik bir düşünce sistemi olmasıdır.** Bu medeniyetlerin düşünce sistemlerine kısaca bakalım;

Hint düşünce sisteminde önemli iki kaynak Brahmanizm ve Budizm'dir. Brahmanizm, tüm doğanın Brahman adı verilen tanrısal gücün ürünü olduğunu ifade eder. Brahmanizm'de önemli olan insanın kötülüklerinden arınması ve isteklerini dizginleyebilmesidir. İnsanın isteklerinden arınması onu, ulaşılması gereken en yüce varlık olan Brahmana ulaştırır. Brahmanizm'e göre evren oluş hakkındaki bir varlıktır. Bu düşünce ilerde göreceğimiz gibi Antik Yunan filozoflarından bazılarını oldukça etkilemiştir. Budizm'in kurucusu Siddhartha Gautama'dır. Siddhartha Gautama, Budha/Buda olarak kabul edilir. Budha/Buda kelime anlamı olarak 'Aydınlanmış olan/Farkında olan/Uyanmış kişi' anlamına gelir. Budizm'e göre varlık gerçek olmayıp bir görüntüden/yanılsamadan ibarettir. Budizm'in hedefi; hayattaki acı, ıstırap ve tatminsizliğin kaynaklarını açıklamak ve bunları gidermenin yollarını göstermektir. Budizm'e göre hayattaki acı, ıstırap ve tatminsizliğin kaynağı isteklerimizdir. Önemli olan isteklerimize hükmedebilmektir. Kişi bunu yapabildikçe varlığın görünüşünden aldatmacasından kurtulup aydınlanabilecektir. Hem Brahmanizm hem de Budizm varlık, ahlak, ruh ve insan konularını ele alıp açıklamaya çalışmıştır. Fakat her iki düşünce sistemi de açıklamalarını akla değil inanca dayandırmış kendilerini dini düşünceden soyutlayamamıştır. Kendini dinden, mitolojiden tamamen soyutlayan, Antik Yunan felsefesidir.

Çin düşünce sisteminde önemli iki kaynak Taoizm ve Konfüçyanizm'dir. Taoculuk (Taoizm) inancının kurucusu Lao Tse'dir. Taoizm'e göre var olan her şey Tao'dur. Tao kelime anlamı olarak "Evrenin özü, evrenin doğru yolu" anlamına gelir. Tao'nun maddi bir varlığı olmayıp tek gerçeklik odur. Var olan her şey yani Tao erdemli hayatın da ilkesidir. İnsan için en üstün hayat şekli, üstün akılla Tao'yla birleşmektir. Taoculuk, insanın yaşamının ilkelerini dile getirmesi açısından felsefenin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Konfüçyanizm'in kurucusu Konfüçyüs'tür. Bu düşünce sistemi genelde bir ahlak öğretisidir. Konfüçyüs'a göre erdemli bir hayatın yolu bilgidenden geçer. Bu fikir yapısı İlk Çağ filozofu Sokrates'in sisteminde karşımıza çıkacaktır.

İnan'da ortaya çıkan önemli iki düşünce; Zerdüştlük ve Zerdüştlükten etkilenen Mani'liktir. Zerdüş, ikili (düalist) bir anlayışı öne sürer: Ahuramazda, görünen ve görünmeyen evrenlerin Ehrimen ise kötülük ve yalanın yaratıcısıdır. Zerdüş inancı, özellikle felsefenin değer tartışmalarında etkili olmuştur. Zerdüş'ün Mani'nin gelişine zemin hazırladığı kabul edilir.

Mani'nin inanç sisteminde iyilik ve kötülük ilkesinin ikisi de ezeldir: aydınlık (iyi) ve karanlık (kötü). İkisinin karışımından da dünya oluşmuştur. Mani inancında Ehrimen'in egemenliğindeki alanı ve insan bedeninde tutuklu bulunan aydınlığı gün yüzüne çıkarmak vardır. Egemen güç olan Tanrı Zervan,

akıl ve irade gücüyle bunu temsil eder. Mani inancına göre Mani, insanlara kurtuluş yolunu göstermek için dünyaya gelmiş son elçidir.

2. Anadolu'da Yaşamış Filozoflar

Thales

Milet'te (Aydın/Didim) yaşamıştır. Bazı kaynaklara göre tarihin ilk filozofu ve bilim insanı olarak kabul edilir. Evrene yönelik açıklamasında maddeye dayalı bir ilke öne sürmüştür. Felsefe dışında matematik, geometri ve astronomi gibi alanlarda da çalışmaları vardır. Güneş tutulmasını önceden tahmin ettiği söylenir. Geometrideki "Thales Teoremi" de onun çalışmasıdır.

Anaksimandros

Thales gibi Milet'te (Aydın/Didim) yaşamıştır ve onun öğrencisi olarak kabul edilmektedir. Matematik, astronomi, haritacılık ve doğa gibi konularda da çalışmalar yapmıştır. Güneş saati üzerinden güneşin konumunu belirleyen bir alet geliştirdiği ve yeryüzü haritalarını çizdiği de söylenir.

Anaksimenes

Milet'te (Aydın/Didim) yaşamış filozoflardandır. Anaksimandros'un öğrencisi olduğu kabul edilir. Evren sistemi ve varlıkların oluşmasıyla ilgili düşünceleri felsefe tarihinde öne çıkmıştır. Astronomi alanında çalışmalar yapmıştır. Güneş ve Ay tutulmaları hakkında doğru bilgiler vermiştir.

Anaksagoras

Klazomenai'da (İzmir/Urla) yaşamıştır. Felsefe tarihinde varlıkların temeline yönelik "nous" kavramıyla öne çıkmıştır. Bu kavram, maddeleri bir amaca göre düzenleyen ve hareket ettiren ilkeyi işaret eder.

Herakleitos

Ephesos'ta (İzmir/Efes/Selçuk) yaşamıştır. Varlıklar üzerine oluş düşüncesiyle öne çıkmıştır. Yapıtlarının anlaşılmasının güç olması ve anlatımını özdeyişler şeklinde yapmasından dolayı ona "Karanlık Herakleitos" denmiştir. Düşünce tarihinde "Aynı ırmağa iki kez giremezsin." sözünün sahibidir.

Ksenofanes (Kisefones)

Kolophon'da (İzmir/Değirmendere) doğmuştur. İnsan ve toplumun kültürel yaşantısıyla ilgili düşünceler oluşturmuştur.

Epiktetos

Hierapolis'te (Denizli/Pamukkale) doğmuştur. Stoa felsefesinin temsilcilerinden olan Epiktetos, ahlak alanındaki düşünceleriyle tanınmıştır. Bilgelik, irade, özgürlük ve doğaya uyum gibi konularda fikirleriyle öne çıkmıştır.

Diogenes

Sinope'de (Sinop) doğmuştur. "Kinik(köpeksi)" felsefi öğretisini savunan filozoftur. Rıhtımda bir küfenin içinde yaşayan Diogenes; hayatta malın mülkün önemli olmadığını, insanın doğaya uygun yaşaması gerektiğini ileri sürmüştür. Kendisini ziyarete gelen Makedonya Kralı Büyük İskender'in "Benden bir

isteğin var mı?" sözüne karşılık "Gölge etme başka ihsan istemez." sözüyle düşüncelerini açıkça ortaya koymuş bir filozoftur.

Lukianos (Lukiyanos)

Samsat'ta (Adıyaman) doğmuştur. Özellikle ahlakla ilgili eserler vermiştir. Güçlü bir retorikçidir (söz ile ikna etme sanatı). Dönemin özellikle de Kiniklerin düşüncelerini ve inanışlarını eleştirmiştir.

Aristoteles

Felsefe tarihinin en önemli filozoflarından olan Aristoteles, yaşamının bir kısmını Assos'ta (Çanakkale/Ayvacık) geçirip burada felsefi çalışmalar yaptığı için Anadolu'da yaşayan filozoflar arasında sayılmıştır. Mantık, siyaset ve biyoloji gibi birçok bilgi alanında çalışmalarıyla öne çıkan Aristoteles, o dönem itibarıyla bu alanların çoğunda ve etkisi çağlar boyu süren görüşler ortaya koymuştur. Kendinden önceki felsefeler ve bilimsel çalışmalar hakkında verdiği bilgiler dolayısıyla ilk felsefe tarihçisi olarak da bilinir. Canlıları sınıflandırmasından dolayı ilk biyolog olarak bilinen Aristoteles, Makedonya Kralı Büyük İskender'in öğretmenliğini de yapmıştır.

Kleanthes

Çanakkale Ayvacık'ta doğmuştur. Kleanthes, Atina'ya gittikten sonra Zenon'un öğrencisi olmuş, ondan sonra da okulunun başına geçmiştir. Felsefesinde ruhun ölümsüzlüğünü savunmuştur.

3. Felsefenin Antik Yunan'da Ortaya Çıkmasının Sebepleri

Önceki bölümde tarihin büyük uygarlıklardan ve felsefeye yaptıkları kaygılardan bahsettik. Birazdan belirteceğimiz özelliklerden bazıları (zenginlik, kültürel etkileşim vb.) bu uygarlıklarda var olmasına rağmen felsefe Antik Yunanistan'da ortaya çıkmıştır. Felsefenin Antik Yunanistan'da ortaya çıkma sebeplerini şöyle sıralayabiliriz;

a. Laik düşünce yapısı. Antik Yunanistan'da Tanrı-kral anlayışı yoktur. Dini düşünce yapısı toplumu ve toplumsal sistemi belirlemede tek söz sahibi değildir. Bu laik düşünce yapısı felsefenin ortaya çıkması için gereklidir. Çünkü dinler hazır cevaplar sunup bu cevaplara inanmazı beklerler. Bu da sorgulama yeteneğini köreltir.

b. Demokrasinin varlığı. Demokrasi konuşma özgürlüğü olup Antik Yunanistan'da doğmuştur. Demokrasinin varlığı felsefenin gelişimi için ideal ortamı sağlamıştır. Çünkü felsefe fikirlerin açıkça tartışıldığı alanlarda gelişir. Demokrasi bu ortamı sağlamıştır.

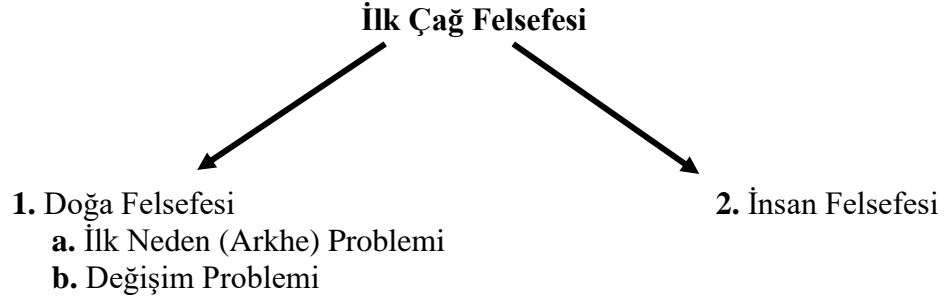
c. Maddi zenginlik. Yunanistan Akdeniz'e kıyısı olan ve deniz ticaretinin gelişmiş olduğu bir uygarlıktır. Deniz ticaretinden sağlanan gelirler zengin bir sınıf yaratmıştır. Maddi zenginlik insanlara boş zaman imkanı yaratır. Bununla birlikte maddi zenginlik bilimsel sanatsal çalışmaların gelişimi için önemlidir.

d. Kültürel etkileşim. Deniz ticareti Antik Yunan uygarlığına maddi zenginlik katmanın dışında bu uygarlığın diğer farklı uygarlıklar ile kültürel etkileşime geçmesini sağlamıştır. Bu etkileşim sayesinde Yunan toplumu kendi dışındaki toplumların düşünce tarzlarını, dini, siyasal, ekonomik,

ahlaki ve kültürel yapılarını görmüş ve düşünce dünyasını geliştirmiştir.

4. MÖ 6. Yüzyıl- MS 2.Yüzyıl (İlk Çağ) Felsefesinin Özellikleri

MÖ 6-MS 2. yüzyıl felsefesinde farklı felsefi problemler ele alınmıştır. Doğa felsefesi olarak adlandırıldığı dönemde ilk neden ve değişim, felsefenin insana yöneldiği dönemde Sokrates ve Sofistlerin bilgi ve ahlak; sistematik felsefenin başladığı dönemde ise Platon ve Aristoteles'in varlık, bilgi ve değer alanına ait tartışmaları öne çıkar.

İlk Neden (Arkhe) Problemi

İlk neden problemi doğa filozoflarının “Varlığın kaynağı nedir?” sorusuna cevap arayışlarının ifadesidir. Burada doğa filozofları doğayı doğal nedenlerle açıklama girişimi içindedirler. Dini ve mitolojik açıklamalardan kaçınmışlardır.

Thales arkhe (ilk neden) problemini ortaya koyan ilk filozoftur. Thales'e göre arkhe Su'dur. Ona göre evrenin ana maddesi su'dur ve her şey ona bağlıdır. Suyun donduğunda buz, ısındığında ise buhar olması suyun tüm varlıklarda farklı biçimlerde var olduğunu gösterir. Görüldüğü gibi Thales varlığın kaynağını somut olan bir neden ile açıklar.

Anaksimenes'e göre arkhe Hava'dır. Hava yoğunlaşma ve seyrekleşmesiyle tüm varlıkların temelini oluşturur.

Anaksimandros'a göre arkhe Apeiron (Sonsuz, sınırsız olan)'dur. Apeiron nicelik olarak sonsuz, nitelik olarak belirsizdir. Apeiron'dan ilk olarak birbirine karşıt olan sıcak ve soğuk doğmuştur. Evrendeki diğer bütün varlıklarda bu karşıtlıktan meydana gelmiştir. Görüldüğü gibi Anaksimandros varlığın kaynağını sonsuz ve sınırsız olan Apeiron ile açıklayarak evrenin kaynağına soyut/duyusal olmayan bir neden koyar. Bu da onun dini düşünceye yöneldiği gerekçesiyle eleştirilmesine sebep olmuştur.

Empedokles'e göre arkhe birden fazla olup Su, Hava, Toprak ve Ateş'tir. Ona göre bu maddeler birbirinden farklı olup farklı oranlarda bir araya gelip evrendeki her bir şeyi oluşturmuşlardır. Bu birleşip ayrılmada sevgi ve nefret önemlidir. Ona göre sevgi bu maddeleri birleştirir, nefret ise ayırır. (Tam bir aşk adamı 😊)

Demokritos'a göre arkhe Atom'dur. Tom, Grekçede (Eski Yunanca) 'bölünebilir olan' anlamına gelir, A takısı olumsuzluk anlamı katar. Bundan dolayı Atom, 'bölünemez olan' anlamına gelir. Demokritos'a göre atomlar varlığın en küçük yapı taşı olup sonsuz sayıdadır. Atomların temel özelliği hareket etmektir. Atomlar boşlukta hareket ederek bir araya gelirler. Atomların bir araya gelmesi doğum, birbirinden ayrılması ölümdür.

Değişim Problemi

Bu bölümde Lao Tse, Herakleitos ve Parmenides'in fikirlerine bakacağız. Notun ilk bölümünde Lao Tse'den bahsettiğimiz için tekrardan değinmeyeceğiz.

Herakleitos'a göre arkhe Ateş'tir. Ateş değişimin simgesidir. Çünkü ateş dokunduğu her şeyi değiştirerek kendisine dönüştürür. Değişimin simgesi Ateş, ilkesi ise Logos'tur. Logos Grekçede akıl, ölçü anlamına gelir. Herakleitos'a göre logos'un tek amacı her şeyi yeniden başlatmaktır. Herakleitos'a göre varlık değişimdir. Ona göre her şey değişir, dönüşür. Değişmeden kalan tek şey değişimin kendisidir. Peki değişimin kaynağı nedir? Herakleitos'a göre değişimin kaynağı karşıtların savaşı ve birlikteliğidir. Bu savaşıma diyalektik süreç denir. (Diyalektik süreç fikrini ilerleyen zamanlarda Hegel'in ve Marx'ın felsefelerinde göreceğiz.) Herakleitos'a göre her şey karşıtına dönüşür, karşıtlık fikri değişimin kökenidir. Örneğin sıcak soğuğa, yaşam ölüme dönüşür. Diyalektikçe göre her şey kendi karşıtını var eder ve karşıtlar savaşır. Karşıtların savaşı aynı zamanda yeni bir birlikteliğin doğmasını sağlar. Örnek vermeden önce şunu belirtelim diyalektik süreçte her TEZ, kendi ANTI-TEZ (karşı tez)'ini var eder; tez ve anti-tez'in savaşı SENTEZ'i meydana getirir. Örneğin; Gündüz, bizim tezimiz olursa gündüzün karşıtı olan Gece anti-tezimiz olur. Gündüz geceyi, gece de gündüzü yok etmek ister. İkisinin savaşında 1 Gün (24 saat) meydana gelir. Burada 1 Gün bizim sentezimiz olur. Diğer bir örnek verelim; şu an ölü müyüz? Canlı mıyız? Vücudumuzda yaşamamızı sağlayan canlı hücreler olduğu gibi ölen hücrelerde var. Canlı hücreler tez, ölen hücreler anti-tez. Sentez ise yaşamdır. Şu an canlıyım; çünkü karşıtların savaşımında canlı hücrelerim ölen hücrelerime üstün geliyor. Bu savaşta, ölen hücreler güç kazandıkça ölümüm gerçekleşecek. Aslında doğduğumuz ilk andan itibaren ölüme adım atmışız. Baskı olmadan özgürlük sevdası olur mu? Çirkin olmadan güzel var olabilir mi? Herakleitos'a göre her şey karşıtlıklar üzerine kuruludur. Karşıtların savaşı her şeyi var edendir. Bundan dolayı Herakleitos "Savaş, her şeyin babasıdır." demiştir. Değişim durumunda hiçbir şey aynı kalmaz, her şey yeni bir şeye dönüşür. Bundan dolayı Herakleitos "Aynı nehirde iki kez yıkanamazsın." demiştir. Çünkü hem nehir hem de yüzücü değişmiştir. Bunun farkında olup olmamalarının bir önemi yoktur. Değişim bakidir.

Parmenides, Herakleitos'un düşüncelerinin tam tersini dile getirmektedir. Parmenides, düşüncesinin merkezine "Varlık vardır, yokluk yoktur." ilkesini temel almıştır. Ona göre varlık; ezelî-ebedî, bölünemez, boşluk içermeyen ve hareketsiz olandır. Varlık aldaticı olarak, çokluk olarak görünse de asıl olarak varlık **bir olandır**. Ayrıca değişimin reddiyle varlığın zamanla olan bağının olmadığını da söyler. Parmenides'e göre değişim, bir şeyin o şey olmaktan çıkıp başka bir şey olmasıdır. Yani bir şey varken yok olmaktadır. Yokluk olmadığından yok olmak da mümkün değildir. O hâlde değişim duyuşsal bir yanılgıdır. Varlığın değiştiğini düşünmek mantıksal bir hatayla çelişkiye düşmektir. Düşünce var olanların bilgisine sahiptir, yokluk olmadığından yokluğun bilgisi de olamaz.

1. Ünitenin ilk kısmı buraya kadar. İkinci kısımda İnsan Felsefesini ele alacağız. İyi çalışmalar 😊😊😊

MÖ 6. YÜZYIL- MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ (ÜNİTE-1) 2. KISIM

Konu: MÖ 6. YÜZYIL- MS 2. YÜZYIL FELSEFESİ (ÜNİTE-1)

Alt Başlıklar:

1. İnsan Felsefesi

- a. Sofistler
- b. Sokrates
- c. Platon
- d. Aristoteles

Bir önceki notumuzda Felsefenin doğuşunu, ortaya çıkış nedenlerini ve İlk Çağ Felsefesinin ilk bölümünü oluşturan Doğa felsefesini ele almıştık. Notumuzun bu bölümünde İlk Çağ felsefesinin ikinci kısmını oluşturan İnsan felsefesini ele alacağız. Bu bölümde Sofist filozofların, Sokrates'in, Platon'un ve Aristoteles'in fikirlerine bakacağız.

Felsefenin konusu varlıktan (varlık probleminden) insana yöneldiği için bu bölüme **İnsan felsefesi** diyoruz. Antik Yunan dünyasında insan felsefesini başlatan kişiler Sofist filozoflardır. Sofist kelimesi Grekçe (Eski Yunanca) Sophia kavramından türetilmiş olup bilen, bilgili kişi anlamına gelir. Sofist filozoflar doğa filozoflarının ele aldığı varlık problemini bir kenara bırakıp ilgi noktasını insana, insanın değerlerine ve problemlerine yöneltmiştir. Bundan dolayı sofist filozoflar Antik Yunan felsefesinde felsefenin konusunu değiştiren, felsefede aydınlanmayı başlatan filozoflardır. Sofistler Antik Yunanistan'da para karşılığı zengin ailelere felsefe, politika ve retorik (Güzel konuşma, ikna etme sanatı) dersleri veren gezici öğretmenler olarak bilinirler. Para karşılığı felsefe yaptıkları için Sokrates tarafından çokça eleştirilmiştir. Sofist filozoflara göre kesin(mutlak) bilgiler yoktur. Onlara göre bilginin doğruluğu kişiden kişiye göre değişir. Onlara göre genel-geçer (herkes için aynı anlama gelen) bilgiler yoktur. Ahlaki değerler, dini fikirler vb. bilgilerin doğruluğu kişiden kişiye toplumdan topluma değişir. Bundan dolayı sofist filozoflar Relativizm'i (Görecelik) savunmuşlardır. Relativizm, bilginin kişiden kişiye değiştiğini savunan görüştür. İki önemli sofist filozof vardır; **Protagoras** ve **Gorgias**.

Protagoras, "İnsan her şeyin ölçüsüdür." sözüyle bilginin kişiden kişiye değiştiğini dile getirmiştir. Ona göre genel-geçer bilgiler yoktur. Bilgiler öznelidir. Protagoras'a göre bilgilerimizin kaynağında duyular (5 duyumuz) vardır; duyuların bilgisi kişiseldir ve kesin değildir. Bundan dolayı Protagoras'a göre "Rüzgar üşüyen için soğuk, üşümeyen için soğuk değildir." Ona göre evrensel ahlaki yasalar olamaz çünkü herkesin iyiye veya kötüye yüklediği anlamlar değişkendir.

Gorgias, Protagoras'ın fikirlerini zirve noktaya taşımıştır ve bilginin imkansız olduğunu savunmuştur. Ona göre varlık üzerinden hiçbir bilgi elde etmek mümkün değildir. Gerçek bilinemez. Bu görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir;

Hiçbir şey yoktur.

Bir şey olsa bile bilinemez.

Bir şey bilinse bile başkasına aktarılmaz/anlatılamaz.

Gorgias'ın bu akıl yürütmesine göre varlık konusunda bilgi elde etmede çaresiziz. Çünkü bilgimizin temelini oluşturan beş duyu organımız varlık hakkında kesin bilgi veremez. Bundan dolayı biz nesneyi hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Bilsek bile bir başkasına anlattığımızda karşıdaki kişinin bizi anlaması sorunlu olur. Çünkü onun nesneye yüklediği anlam bizim nesneye yüklediğimiz anlamdan farklı olacağı için anlayamayacağız. Örneğin iyi nedir? İyi'nin kesin bir tanımını yapabilir miyiz?

Felsefe tarihinde sofist filozofların fikirlerine ilk karşı çıkış Sokrates'ten gelmiştir. **Sokrates** hem sofistlerin para karşılığı felsefe yapmalarını hem de sofistlerin fikirlerini fazlasıyla eleştirmiştir.

Sokrates'in Bilgi Anlayışı

Sokrates, bilginin kişiden kişiye değiştiği fikrini reddeder. Yani Sokrates bilgi konusuna relativizm'e karşıdır. Sokrates bireylere göre değişmeyen, akla dayalı kesin bilgiyi savunur. Ona göre herkes için geçerli olan doğru bilgi mümkündür. Sokrates'e göre insan zihni doğuştan bilgiye sahiptir ve doğru bilgi akla dayalıdır. Doğuştan bütün bilgilere sahip olduğumuz için akıl bilginin yaratıcısı değil taşıyıcısıdır. Önemli olan doğuştan sahip olduğumuz bu bilgilerin farkına varmaktır. Sokrates'e göre insan doğuştan sahip olduğu bilgileri unutmuştur; eğitimin amacı unutulmuş olan bu bilgileri hatırlatmaktır. Bu noktada kullandığı bir teknik vardır. Buna Sokratik Yöntem denir. **Sokratik yöntem iki aşamadan** oluşup amacı insanın doğuştan sahip olduğu bilgileri açığa çıkarmaktır.

Sokratik yöntemin 1. aşamasına **İroni (İnce Alay)** denir. Bu aşamada Sokrates tartışma esnasında sorularla bir şey bildiğini sanan kişinin aslına hiçbir şey bilmediğini ispatlar. Burada amaç kişinin bilgisiz olduğunu kabullenmesidir. Çünkü her şeyi bildiği sanan bir insan hiçbir şey öğrenemez.

Sokratik yöntemin ikinci aşamasına **Maiotik (Doğurtma)** denir. Tartışma esnasında hiçbir şey bilmediğini kabullenen insana Sokrates sorular sorarak onun aslında doğuştan bilgilere sahip olduğunu gösterir. Ona göre insan doğuştan bilgilere sahiptir ve önemli olan doğru soruları sorarak kişinin sahip olduğu bilgileri hatırlamasını sağlamaktır. Bundan dolayı Sokrates'e göre "Öğretmen öğrencisine hiçbir şey öğretmez. Öğretmen sadece öğrencisinin aklında olanları ona hatırlatır."

Sokrates'in Ahlak Anlayışı

Sokrates'e göre iyilik, kötülük gibi ahlaki değerler toplumdan topluma ya da kişilere göre değişmez. Ona göre erdem (ahlak) bilgidir. Sokrates'e göre **hiç kimse bilerek kötülük yapmaz**. Kötülük cehaletin ürünüdür. Ona göre birey hırsızlığın kötü olduğunu öğrendikten sonra hırsızlık yapmayacaktır. Ahlaklı olmak 'İyi'nin bilgisini bilmektir. Son olarak Sokrates'e göre ahlaki eylemin amacı mutlu olmaktır.

Platon

Sokrates'in öğrencisidir. Sokrates hakkındaki bilgilere onun kitapları sayesinde sahibiz. Atina akademisinin kurucusudur. Asıl adı Aristokles'tir, Müslüman filozoflar ona Eflatun der. Sokrates'in bilgi ve erdem görüşlerinden etkilenmiştir. Burada Platon'un varlık, bilgi, ahlak ve siyaset görüşlerine değineceğiz.

Platon'un Varlık Anlayışı

İnsan nasıl ki ruh ve beden gibi iki ayrı yapıdan meydana geliyorsa Platon'a göre **varlığın da iki ayrı boyutu vardır. Varlığın değişmeden kalan boyutuna idealar, değişen dönüşen boyutuna ise fenomenler denir.** İdea kavramı ide kavramından türer; İde akıl demek idea ise akla ait olan demektir. Yani idealar akıl(zihin) ile kavranır. Fenomen ise görülebilir, duyumsanabilir olan demektir. Örneğin dışardaki taş, ağaç, hayvan vb. birer fenomendir(nesnedir). **Platon'a göre asıl varlıklar idealardır. İdealar akıl ile kavranır ve idealar değişmez, yok olmaz.** Ona göre doğada (dış dünyada) gördüğümüz her şey varlığını idealara borçludur. Doğada görülen, duyumsanabilir her şey bir fenomen olduğu için fenomenler varlığını idealardan alır. İdealar değişmez iken fenomenler değişir, dönüşür ve yok olur. Bundan dolayı fenomenler varlığı geçicidir. Asıl önemli olan ideaların varlığıdır. **Platona göre ideası olmayan hiçbir şey doğada var olamaz. İdealar gerçektir; fenomenler ise ideaların bir yansıması bir kopyasıdır. Yani var olan her şeyin bir ideası vardır.** Şimdi burada şunu sorabilirsiniz; idealar nedir? İdeaları nasıl örnekleyebiliriz? İdealar genel kavramlardır; doğada tek tek var olanların özüdür. Örneğin dış dünyada çeşit çeşit ağaçlar vardır. Ve ben bu ağaçları görebilir onlara dokunabilirim. Ve ayrıca bu ağaçlar filizlenir, gelişir, büyür ve günü geldiğinde çürüyüp yok olur. Bundan dolayı Platon'a göre doğada gördüğüm bu ağaçlar fenomendir. Peki bu ağaçlar varlığını neye borçludur? Platon'a göre bu ağaçlar varlığını zihnimdeki ağaç ideasına borçludur. Ağaç ideasını nasıl anlarım? Ağaç ideası doğuştan zihnimde olup her bir ağaçta ortak olan özellikleri içerir. Eğer doğuştan zihnimde ağaç ideası olmasaydı ben doğada hiçbir nesneye ağaç diyemezdim. Ağaç ideası ağaçlarda varolan ortak özelliklerin ifadesidir derken şunu kastediyoruz: her ağacın bir gövdesi, kökü, yaprakları vb. olur. Ağaç ideası= Kökü, yaprakları, gövdesi olan vb. Doğadaki tüm ağaçlar yok olsa da zihnimizdeki ağaç ideası(düşüncesi) yok olmaz. Bundan dolayı Platon idealar değişmezdir demiştir. Platon varlığı idealar(düşünceler) ile açıkladığı için idealizm 'in kurucusudur. (İdealizm=Düşüncecilik)

Platon'un Bilgi anlayışı

Platona göre **bilgilerimiz doğuştandır, bilgilerin kaynağı akıldır. Akıl bilginin taşıyıcısıdır.** Bilmek hatırlamaktır. Platon'un bilgi anlayışı onun varlık anlayışına dayanır. Ona **göre kesin bilgi değişmez bilgidir.** İçinde değişim olan bir şeyin bilgisi kesin olamaz. Fenomenler değişip yok olan nesnelere olduğundan dolayı fenomenlerin bilgisi kesin olamaz. Fenomenler benim duyularıyla kavradığım nesnelere dir. Bundan dolayı duyuların bilgisi kesin değildir, güvenilmezdir, değersizdir. **İdealar değişmez olandır, varlığın kaynağıdır. İdealar akıl ile kavranır. Bundan dolayı Platon'a göre ideaların bilgisi kesindir. Çünkü idealar değişmez.** İdealar akıl(zihin) ile kavrandığı için Platon'a göre aklın bilgisi kesindir.

Platon'un Siyaset Görüşleri

Nasıl ki insan vücudu belli organlardan meydana geliyorsa Platon'a göre devlet te belli organlardan meydana gelir. Ve yine nasıl ki sağlıklı bir vücut, vücudu oluşturan her bir organın kendi görevini yerine getirmesine bağlı ise Platon'a göre sağlıklı bir devlet, devleti oluşturan her bir insanın görevini yerine getirmesine bağlıdır. Nasıl ki ciğer kalbin görevini yerine getirmeye kalkışmıyorsa ve bunu yaptığında vücut sistemi bozuluyorsa devletteki herkes de kendi görevine odaklanmalıdır. Terzi terziliğini, kasap kasaplığını yapmalıdır vb. Terzi veya kasap veya devleti yönetme bilgisi olmayan herhangi biri devlet yönetiminde karar verici konumda olmamalıdır. **Platon'a göre devletin üç önemli unsuru vardır; yöneticiler, koruyucular(askerler) ve üreticiler(halk). Bu üç organ üzerine düşen görevi yerine getirmelidir.** Platon'a göre yöneticiler felsefe yapabilen bilge insanlar olmalıdır; herkes yönetici olamaz. Bundan dolayı Platon demokrasiyi sevmez. Çünkü ona göre demokrasi bilgisi olmayan bir kitlenin devlet

yönetimi hakkında karar vermeye kalkışmasıdır. Hocası Sokrates Atina demokrasisi tarafından idama mahkum edildiği için Platon demokrasiye ayrıca nefret eder. Platon'a göre yöneticiler adil, koruyucular cesur ve üreticiler(halk) ise ölçülü olmalıdır. Bu üç değer devlet yönetimindeki önemli erdemlerdir.

Platon'un Ahlak Anlayışı

Platon'a göre önemli temel erdemler; ölçülülük, bilgelik, adalet ve cesarettir. Ahlaki eylemin amacı mutlu olmaktır. Erdemli olmak iyi davranışta bulunmaktır. **İyinin ölçütü iyi ideasıdır.** Erdemli(ahlaki) davranış iyi ideasına uygun davranıştır.

Aristoteles

Platon'un öğrencisi olan Aristoteles mantığın kurucusudur. Aristoteles aynı zamanda Makedonya kralı Büyük İskender'in öğretmenidir. Burada Aristoteles'in varlık ve bilgi anlayışını işleyeceğiz. Aristoteles hocası Platon'un varlık ve bilgi anlayışını oldukça eleştirir. Meşhur bir sözünde şöyle der; "Platon'u severim fakat doğruyu Platondan daha çok severim."

Aristoteles'in Varlık Anlayışı

Aristoteles hocası Platon'un idealer ve fenomenler dünyası ayrımına karşı çıkar. Platon'a göre asıl var olanlar idealardır; fenomenler idealerin bir yansıması idi. Aristoteles bu ayrımı yanlış bulur. Ona göre asıl var olanlar dış dünyada gördüğümüz (tek tek) var olanlardır. İdealar dünyası ayrı bir dünya değildir. Ona göre idealer doğadaki nesnelere özüdür. **Aristoteles'e göre idealer nesnenin özü yani formudur. Form (Biçim, şekil) maddeye biçim kazandırıp onun ortaya çıkmasını sağlar. Ona göre formsuz bir madde düşünülemez. Madde olanaktır, form bu olanağın gerçekleşmesini sağlar.** Örneğin tahta bir maddedir ve masa olma olanağı (imkanı, olasılığı) taşır. Masa formu (ya da masa ideası) tahtanın masa haline gelmesini sağlar. Aristoteles'e göre varlığın **dört temel** nedeni vardır;

1. Maddi neden: Varlığın yapıldığı madde
2. Formel neden: Maddenin özü, maddeyi anlamlı hale getiren idea(fikir, düşünce)
3. Fail neden: Maddenin yapıcısı. Fail: yapan, eden, eylemde bulunan anlamına gelir.
4. Ereksel neden: Maddenin yapılış amacı. Ereksel: amaç, gaye anlamına gelir. Ereksel: amacı olan demektir.

Şimdi bu dört nedeni bir örnek üzerinde anlatalım. Şu an tahta bir masa üzerinde yazı yazıyorum. Masa tahtadan yapıldığı için bu masanın maddi nedeni tahtadır. Tahtadan masa yapma fikri bu masanın formel nedenidir. Bu masa kendiliğinden oluşmadı; onu yapan bir marangoz var. Marangoz bu masanın fail nedenidir. Bu masa boşuna yani amaçsız yapılmadı. Bu masanın bir yapılış amacı var mesela ders çalışmak ya da üzerine bir şeyler koymak için yapıldı. Masanın yapılış amacı masanın ereksel nedenidir. Aristoteles'e göre varlık amaçsız değildir; her varlığın bir var oluş amacı vardır.

Aristoteles'in Bilgi Anlayışı

Aristoteles hocası Platon'un bilgi anlayışına karşı çıkar. Platon'a göre asıl bilgi akıl ile kavranan idealerin bilgisidir. Fenomenlerin bilgisi değersizdir. Fenomenler duyularla kavranır ve duyular değişken olduğu için fenomenlerin bilgisi değişken ve önemsizdir. Platon'a göre bütün bilgiler doğuştan insan aklında mevcuttur. Aristoteles bu anlayışı kabul etmez. Aristoteles'e göre bütün bilgiler doğuştan insan aklında bulunmaz. Evet insan akıl sahibidir ama doğuştan tüm bilgileri barındırmaz. Ona göre akıl bilgilerin taşıyıcısı değil yapıcısıdır. **Aklın bilgileri üretir. Aristoteles'e göre duyuların bilgisi değersiz değildir. Duyuların bilgisi olmadan akıl bilgi üretmez. Bunda dolayı Aristoteles'e göre duyuların bilgisi**

değerlidir. Örneğin Platon'a göre biz doğuştan ağaç ideasına(fikrine) sahip doğarız. Aristoteles'e göre bu yanlıştır. Ona göre biz ağaç fikrine sahip bir şekilde doğmayız. Biz bu fikri sonradan elde ederiz. Nasıl mı? İnsanın beş duyu organı vardır; insan görür, duyar, işitir, koklar, dokunur. İnsanlar doğadaki tek tek ağaçları ve diğer nesnelere görürler. Doğayı deneyimledikçe ağaçlarla diğer nesnelere birbirinden ayırırız. Duyu organlarımızın aklımıza gönderdiği verileri akıl düzenler. Ben nesnelere duyumsadıkça nesnelere birbirinden ayırırım. Ağaç fikrini duyumlarımızın bilgisi sayesinde akıl aracılığıyla elde ederim. Bu ban doğuştan verilmez.

Aristoteles'in Ahlak Anlayışı

Aristoteles'e göre ahlaki eylemin amacı mutlu olmaktır. Ahlaklı olmak ölçülü davranmaktır. Ölçülü davranmak aşırı uçlardan (karşı uçlardan) uzak durup **orta yolu** bulmaktır. Örneğin cesaret nedir? Ya da kime cesur denir? Aristoteles'e göre cesur kişi hiçbir şeyden korkmayan değildir. Hiçbir şeyden korkmamak bir aşırı uçtur. Ya da cesur insan her şeyden korkan biride değildir. Her şeyden korkmak diğer aşırı uçtur. Ona göre cesaret bu iki aşırı uç arasındadır. Yani ona göre cesur insanın korktuğu şeylerde vardır; korkmadığı şeylerde. Ona göre cesur insan neyden korkup neyden korkmaması gerektiğini bilen kişidir.

Aristoteles'in Siyaset Anlayışı

Aristoteles'e göre insan toplumsal bir varlıktır. Devlet doğal yaşamın devamıdır. Ona göre insan potansiyelini ancak toplum, devlet içinde gerçekleştirebilir. Toplum ve devlet dışında yaşayanlar ya Tanrı'dır ya da hayvandır. Ona göre insan "siyaset yapabilen bir hayvandır." Aristoteles'e göre devletin asıl amacı yurttaşlarının ahlaki bakımdan olgunlaşmasını sağlamaktır. Devlet bu amaca hizmet etmelidir.

İYİ ÇALIŞMALAR. BAŞARILAR. GÜZEL KALIN

MESLEKİ HAK VE SORUMLULUKLAR DERS NOTLARI

Etikle İlgili Kavramlar

Etik, Latince “Ethicus” veya Yunanca “Ethicos” kelimesinden gelen ve Türkçe karşılığı “ahlak bilim, kuramsal(teorik) ahlak ya da meslek ahlakı” olan bir terimdir. Etik ahlaki değerler üzerine yapılan bir sorgulamadır. Etik ahlak felsefesidir. **Ahlak** ise; daha çok genel ve bireysel davranış kurallarını anlatır. Toplumdan topluma değişebilecek gelenekler, alışkanlıklar, örf-adetler, töreler, yaşam biçimlerindeki tutum ve davranışlar ahlak olarak tanımlanır. Ahlak kişiler arası ilişkilerde uyulması gereken ilke ve kuralları içerir. Toplumdan topluma değişebileceği gibi aynı toplum içindeki farklı gruplar arasında dahi değişkenlik gösterebilir. Hırsızlık, yalan, kamu malına zarar vermek, dedikodu, adaletsizlik, insanların arasını açmak, hakaret, ihanet, rüşvet gibi davranışlar genel olarak her toplumda ahlak dışı kabul edilir.

Meslek Etiği (Deontoloji), bir mesleği uygularken uyulması gereken ahlaki değer ve etik kuralları inceleyen bilim dalıdır. Etik kurallar, meslek üyelerinin mesleğe, meslek örgütüne, meslektaşlarına, hizmet verdiği bireylere, iş birliği yaptığı bireylere ve kendine karşı sorumluluklarından oluşur. Deontoloji meslek üyelerinin karşılaştıkları etik sorunlar ile ilgili mantıklı ve doğru karar verebilmeleri için kullandıkları rehberdir.

Sağlık Mesleği İlkeleri

Sağlık alanındaki tutum ve davranışların analizi, yorumu, tartışılması, iyi ya da kötü yönden değerlendirilmesi gibi etkinlikleri içerir. Sağlık meslek etiği kısaca; sağlık çalışanlarının neleri yapmaları ve nelerden kaçınmaları gerektiğini ifade eder.

Sağlık hizmeti etik kurallarının ana ilkesi, sağlık hizmeti veren kişinin daima hastanın iyiliğini gözeterek ve yararını düşünerek davranmakla yükümlü olduğudur. Bütün sağlık çalışanları ahlaki olarak profesyonel meslek kuruluşlarının koyduğu standart ilkelere uymakla yükümlüdür. Geçerli bir mazeretleri olmadan, mesleki ilkelere uymaz, bu ilkelere saparlarsa yetkilerini kötüye kullanmaktan suçlu bulunurlar.

Sağlık çalışanları, görevlerini yaparken bu ilkelerin uygulanmasında güçlüklerle karşılaşabilir. İlkelerden bazılarını yerine getirmekle başka bir ilkeye uyulmamış olabilir. Bu nedenle sağlık çalışanları her olayı kendi koşulları içinde değerlendirip herkes için en uygun olan çözümü bulup uygulamak durumundadır.

Sağlık personelinin kendi etik kurallarına sahip çıkması gerekir. Bu kurallar, meslek grubu içinde belli bir disiplin ortamı sağlar. Sağlık personeli, hastanın temel insani değerlerini bilerek insanlık onurunu, gizliliğini ve kendi kararlarını koruyacak biçimde hareket etmelidir. Hekimlerin uymakla yükümlü olduğu etik ilke ve kurallar Hipokrat tarafından çeşitli yazıları aracılığı ile günümüze kadar ulaşmıştır. Hipokrat andında ana ilke; kişisel özelliklerine bakmaksızın, hekimin her koşulda hastasına yararlı olması ve onun iyiliği için çalışmasıdır. Bu ilke diğer sağlık çalışanları için de geçerlidir.

Aşağıda belli sağlık meslek etiği ilkeleri sıralanmıştır;

1. Yararlılık İlkesi

Sağlık meslek etiğinin, en eski ilkesi yararlılık ilkesidir. Bu ilke, sayesinde sağlık çalışanı hastanın yaşamına destek verir, onu tedavi ederek ağrı ve acısını dindirir. Her durumda hastaya yararlı olur. Tıp etiğinde yararlılık ilkesine paralel ilke, kötü davranmama ilkesidir. Örneğin, sağlık için ayrılan paranın nasıl kullanılacağına karar verilmesinde de bu ilkeden yararlanır. Çok sayıda insanı etkileyen bir hastalığın araştırılması için para ayrılması, az sayıda kişiyi etkileyen bir hastalığın araştırılması için para ayrılmasından daha önemlidir.

2. Özerkliğe Saygı İlkesi (Otonomi)

Hastaların haklarına saygı göstermek ve tıbbi bakım ile ilgili kararlara onların katılımını sağlamaktır. Hastanın ya da hizmeti alan bireyin özerk(özgür) seçimlerine saygı duyulmalıdır. Herhangi bir işlem ya da tedaviye başlamadan önce hastaya bilgi verip onay alınmalıdır.

Öncelikli ve belirgin bir ilkedir. Ağırlığı ya da önemi daha fazla olan bir başka etik ilkenin uygulanma zorunluluğu doğmadıkça, uyulması gereken bir ilke özelliğindedir. Hastanın yararını düşünerek özerkliğe saygı ilkesi ihlal edilebilir. Örneğin, hasta ya da bireylerin kendilerine yapılacak müdahaleleri seçme veya kendi seçtikleri eylem planını yürütmelerine her zaman imkân olmayabilir. Bireyin özerk seçim yapabilme becerisinde bir sorun olabilir. Yani hasta, küçük bir çocuksa, koma hâlindeyse, zekâ özürlyüseye ya da psikolojik sorunları varsa özerklik ilkesini gözetme zorunluluğu olmayacaktır.

3. Aydınlanmış Onam İlkesi

Hastanın sağlık durumu, konulan teşhis, uygulanacak tedavi yöntemi, önerilen tedaviyi kabul etmemesi durumunda yaratacağı sonuçlar ve riskler konularında aydınlatılmasıdır. Yapılacak aydınlatma hastanın toplumsal, ruhsal ve eğitim durumuna uygun olmalıdır. Bilgiler hasta tarafından anlaşılabilir biçimde verilmelidir. Hastanın dışında bilgilendirilecek kişileri hasta kendisi belirler. Sağlıkla ilgili her türlü girişim, kişinin özgür ve aydınlatılmış onamı ile yapılabilir. Hasta vermiş olduğu aydınlatılmış onamı dilediği zaman geri alabilir. Bu ilke ile bakım ve tedavi girişimlerinde hasta ve ailesini bilgilendirip izin alınarak çok önemli yasal ve ahlaki bir zorunluluk da yerine getirilmiş olur. Alınan onam(onay), baskı, tehdit, eksik aydınlatma ya da kandırma yoluyla alındıysa geçersizdir. Acil durumlar ile hastanın reşit olmaması veya bilincinin kapalı olduğu ya da karar veremeyeceği durumlarda yasal temsilcisinin izni alınır. Tedavisi yasalarla zorunlu kılınan hastalıklar toplum sağlığını tehdit ettiği için hasta veya yasal temsilcisinin onayı alınmasa da gerekli tedavi yapılır.

4. Adalet İlkesi

"Hukuk bir gün, herkese lazım olur..." Adalet ilkesi, tıbbi kaynakların ihtiyaca göre dürüstçe ve hakça paylaşılmasını gerektirmektedir. Bu ahlaki ilke ile tedavi ve bakımda, kullanılan araç, gereç ve teknik donanım kaynakları, hastanın bireysel gereksinimleri belirlenerek eşitlik ilkesine uygun olarak dağılımı sağlanır. Kişiler, etnik kökenleri, politik inançları, milliyetleri, cinsiyetleri, dinleri ya da kişisel özellikleri, birileri ile olan yakınlıkları ne olursa olsun, gerekli sağlık bakımını adilce ve en iyi şekilde alma hakkına sahiptir. Bir suçtan dolayı hüküm giyen kişiler dahi, gerekli tıbbi bakımı almak konusunda diğerleriyle eşit haklara sahiptir.

5. Dürüstlük ve Doğruluk İlkesi

Bu iki ilke, hasta ve ailesine gerçeği söyleme, dürüst olma zorunluluğunu getirir. İnsanlar kendileri hakkındaki gerçeği öğrenme hakkına sahiptir. Böylece sağlık personeli, hasta ve ailesi arasındaki ilişkilerin, dürüst, güvenilir bir ortamda kurulması sağlanır. Sağlık personeli hastasının güvenini kazanmamışsa tedaviden beklenen başarı elde edilemez.

6. Sır Saklama İlkesi

Hipokrat Andında “Hastama ait bilgileri kimseye açıklamayacağım ve onları sır olarak saklayacağım” ifadesi yer alır. Sağlık personeli, sağlık kurumunda hastalar hakkında öğrendiği tüm bilgileri gizli tutmak durumundadır. Personel, hizmet verdiği bireyin fiziksel, ruhsal ve sosyal açılardan mahremiyetinin korunmasını sağlar. Hizmet verdiği bireyin kendisi ya da ailesi ile ilgili olarak paylaştığı bilgileri, yasal zorunluluk ve kendisinin ya da üçüncü kişilerin hayatını tehdit eden bir zorunluluk olmadığı sürece bireyin rızası olmaksızın başka bireylerle paylaşamaz. Kayıtların gizliliğine özen gösterir ve kayıtlara hastanın bakım ve tedavisiyle doğrudan ilgili olmayan kişilerin ulaşmasını engelleyici önlemleri alır.

7. Gerçeğe Uyuma İlkesi

Ahlaken ve yasal açıdan gerçeğe bağlılık ilkesidir. Sağlık personeli bu ilke ile akılcı, gerçeği araştıran ve hizmeti belgeleyen davranışlarla doğruya yönelir. Sağlık personeli mantığına sığmayan herhangi bir olayı sorgular, sorularına tatmin edici bir cevap bulana kadar araştırır, gerçekliğine inandığı bilgileri savunur ve gerçeği ispatlamaya çalışır.

8. Sözcülük İlkesi

Hasta, kendi adına konuşup karar veremiyorsa ve hasta adına konuşabilecek kimse yok ise; hastaların bu becerileri geri gelene kadar hastanın çıkarlarını korumak amacıyla sözcülüğünü yapmaktır. Bu sözcülüğü yaparken sağlık mesleklerinin tanımladığı biçimde değil, hastanın tanımladığı biçimde yapılması gerekir.

Etik Sorunlar ve Etik Karar Verme

Etik sorun, davranışın iyi olmasıyla ilgili tereddütlerin veya itirazların ortaya çıktığı durumlardır. Etik ile ilgili sorunlu durumlar, ikilem ve ihlal gibi iki ana kategoriye ayrılır;

a. Etik ikilem: herhangi bir durum karşısında istenmeyen iki veya daha fazla seçeneğin bulunması durumudur. Etik ikilemlerde farklı ilkelerin veya kuralların, aynı zamanda ve birbirine yakın ağırlıklı olarak devreye girmesi, her birinin farklı bir davranışı sergilediği durumlarda söz konusudur. Bu durumda bir ilkeye uygun davranmak bir diğerine aykırı olmayı zorunlu kılmaktadır.

b. Etik ihlali: Mesleki eylemi düzenleyen standart kuralların çiğnenmesi olarak ifade edilir. Davranışın belli bir ilkeye, kurala veya tereddüde yer bırakmayacak biçimde aykırı olmasını ifade eder.

Genellikle, ilkeler arasında ikilemler yaşanır. İhlal ise, daha çok kurallar için geçerlidir. Herhangi bir çatışma durumunda, ihlal edilecek kuralın seçimi sırasında dikkat edilmesi gereken bazı noktalar vardır;

1. Başka bir seçeneğin olmadığı durumlarda, çatışan ilkelerden birini çiğnemek zorunlu olabilir.
2. Kural ihlal edilirken, ilkeye en az zarar verecek biçimde yapılmalıdır.
3. Meslek elemanı ihlalin etkilerini en aza indirmeye çalışmalıdır.

Meslek ve etik kurallarının uygulanması için karar verme süreci gereklidir. Bu süreç genellikle beş aşamada gerçekleşir. Bu aşamalar:

Durumu değerlendirme: Hastanın genel durumu, tercihleri, değerleri, ihtiyaçları, beklentileri ve tedaviye istekli olup olmadığı gibi durumları değerlendirmektir.

Sorunu adlandırma: Sorun çıkaran ve çelişki yaratan konuları açıkça ortaya koymaktır. Durumu açıklığa kavuşturmak için ek bilgi toplamaktır.

Alternatif hareket şekilleri: Her seçeneğin üzerinde durarak alternatif hareket şekillerini gözden geçirmek ve izlenecek yol ve olası sonuçları belirlemektir. Böylece verilecek kararın tıbbi gereklilik ve hastanın değer yargılarıyla daha uyumlu olmasını sağlamaktır.

Tamamlamak/Kara vermek: Bir hareket planı yapıldıktan sonra bu planı uygulamaya koymaktır.

Sonucu değerlendirmek: Karar verme eyleminin sonuçlarını ve yapılanları değerlendirmektir. Etik sorunları çözmede ve özellikle gelecekte yaşanacak durumlarda uygulanacak yöntemin belirlenmesi açısından yararlı olacaktır.

Hastane Etik Kurulu

Hastane/kurum içindeki değişik birimlerden yönetime yansıyan her tür etik sorunun değerlendirildiği ve hastanenin etik ilkelerinin belirlendiği bir kuruldur. Hastane yönetiminin çeşitli konularda etik ikilem yaratan sorunları etik kurulda tartışarak çözümlenmesi kararların doğruluğu üzerinde olumlu etki yapar. Hastanelerde sık sık etik sorunlarla karşılaşmaktadır. Buradaki belirsizlik ve sorunların giderilmesi, çalışma ortamının verimi açısından önemlidir. Ortaya çıkan sorunların çözümünde hastane etik kurulları etkilidir.

Hastane Etik Kurulunun Görevleri;

Klinikte ortaya çıkan sorunlara yol göstermek, çözüm önerileri sunmak.

Elde bulunan sınırlı kaynakların adaletli kullanımını sağlamak.

Hastaya, hasta yakınlarına ve hastane çalışanlarına gereksinim duydukları konularda danışmanlık yapmak.

Elde bulunan sınırlı kaynakların adaletli kullanımını sağlamak.

Hastane çalışanlarının birbirleriyle ya da hasta ve hasta yakınlarıyla ilgili olarak yaşadıkları sorunlarda uzlaştırıcı ve yol gösterici olmaktır.

Sağlık Mesleği Mensupları ile İlgili Suç Tanımları

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda sağlık mesleği mensupları ile ilgili yeni suç tanımları yapılmıştır. Bu suçlar özetle;

1. Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, **bir yıla kadar hapis cezası** ile cezalandırılır.

2. Çocuğun soy bağının değiştirilmesi

3. Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç uygulaması veya satılması

4. Yasaların izni dışında çocuk düşürme

5. Kısırlaştırma

6. Kişilerin hayatını ve sağlığını tehlikeye sokacak biçimde ilaç üreten veya satan kimseye **bir yıldan beş yıla kadar hapis ve adli para cezası** verilir.

Sağlık Mesleği Mensubu olmanın Ceza Arttırıcı Kabul Edildiği Suçlar;

Aşağıda yazılan suçlar her vatandaş için ceza gerektirir fakat bu suçları bir sağlık çalışanı gerçekleştirdiğinde verilen ceza arttırılır. Bu suçlar şunlardır;

1. Uyuşturucu madde imal ve ticareti
2. Uyuşturucu madde kullanımının kolaylaştırılması
3. Çocuğun cinsel istismarı
4. Sahte resmi belge düzenleme

Bildirimi Zorunlu Durumlar

Aşağıda sayılan durumlar geliştiğinde, **tutanağa geçirilmek kaydıyla sözlü ve yazılı** olarak ilgili makamlara **derhâl** bildirilir. Hastanın **acil müdahalesi** önceliklidir.

Ölüm. Her türlü ateşli silah ve patlayıcı madde ile oluşmuş yaralanmalar. Her türlü kesici, kesici delici, kesici ve ezici alet yaralanmaları.

Uyuşturucu kullanımı, üretimi, satılması, özendirilmesi. Trafik kazaları. Düşmeler. Darp (fiziksel şiddet) durumları. Kötü muamele şüphesi, iddiası ve ihtimali bulunan vakalar. Cinsel saldırı, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet vakaları. Travma sonucu düşük ve erken doğum vakaları. İntihar girişimleri. Yanıklar. İş kazaları. İnsan üzerinde kanuna aykırı bilimsel deney yapmak gibi durumlar. Tıbbi uygulama hatası şüphesi, iddiası, ihtimali olan vakalar. Soykırım.

İYİ ÇALIŞMALAR. BAŞARILAR. GÜZEL KALIN

FEYAZ BİLİCİ

10.SINIFLAR MESLEK ESASLARI: HASTA ODASI HAZIRLAMA

11.SINIFLAR HASTANIN KİŞİSEL BAKIMI: HASTANIN ÖZ BAKIMI

11/A ÖZEL BAKIM UYGULAMALARI: AMELİYATHANE, REANİMASYON VE YOĞUN BAKIM ÜNİTELERİ

12.SINIFLAR SİSTEM HASTALIKLARI: SOLUNUM SİSTEMİ HASTALIKLARI

SERKAN YUĞRUN

SINAV KONULARI

ANATOMİ VE FİZYOLOJİ (9A,9B,9C,)

- Vücudun temel yapısı
- Hareket sistemi
- Sinir sistemi

TEMEL MESLEKİ UYGULAMALAR (9A,9B,9C,)

- Mikrobiyoloji laboratuvar çalışmaları
- Biyokimya laboratuvar çalışmaları
- Hematoloji laboratuvar çalışmaları

TEMEL ANATOMİ VE FİZYOLOJİ (9A/G,10A/G)

- Vücudun temel yapısı
- Hareket sistemi
- Sinir sistemi

MEDİNE ERBÜTLÜ

11 SINIFLAR MTU SINAV KONULARI

Mikrobiyoloji lab
Mikrobiyoloji lab bölümleri sayfa 12 13 14
Sterilizasyon sayfa 16
Mikrobiyoloji lab klinik örnek türleri sayfa. 20. 21.22.23
Besi yeri hazırlama
Besilerinin sınıflandırılması sayfa 28.29.30.31.32.33.34.35
Mikrobiyolojik inkübasyon
Etüvde inkübasyon
Otomatik kan kültür cihazı inkübasyon
Anaerob inkübasyon
Kimyasal yöntemlerle ortamdaki oksijenin giderilmesi sayf.42 43
Mikrobiyolojik preparat hazırlama sayfa 44 45
Lab atık yöntemi temizliği sayfa 46.47

10.SINIFLAR ANATOMİ FİZYOLOJİ KONULARI

Anatomiye giriş
Sayfa 1.6 arası
Kemik iskelet
Sayfa 45. 49 arası
Bas kemikleri
Gövde kemikleri

EMİNE UÇAR

1) YENİDOĞAN VE ÇOCUK SAĞLIĞI DERSİ (11-B-C-D)

- A) Yenidoğan sorunları
- B) Yenidoğan değerlendirilmesi

2) ASEPTİK UYGULAMALAR DERSİ (12-A-B-C)

- A) Aseptik teknikler
- B) Dezenfeksiyon
- C) Kontaminasyon ,dekontaminasyon

3) ENFEKSİYON HASTALIKLARI DERSİ (12-A-B-C)

- A) Enfeksiyon dersi temel kavramlar
- B) Bakterilerin özellikleri ve Bakteriyel hastalıklar
- C) Virüslerin özellikleri ve virüs hastalıkları

GÜLCAN DİLER

SINAV KONULARI

SİSTEM HASTALIKLARI

- 1- Solunum sistemi hastalıkları
- 2- Dolaşım sistemi ve Kan hastalıkları

GENEL BESLENME

- 1-Beslenme ile ilgili genel kavramlar
- 2- Besin öğeleri

MESLEK ESASLARI

- 1-Hasta odası hazırlanması
- 2- Hasta Nakli

ENFEKSİYON HASTALIKLARI

- 1-Virüslerin neden olduğu hastalıklar

ELİF ARVASI

1.ÜNİTE KİMYANIN TEMEL KANUNLARI VE KİMYASAL HESPLAMALAR

- KİTAPTA SAYFA 77'YE KADAR SORUMLUSUNUZ.

KONULAR

1)KİMYANIN TEMEL KANUNLARI

- KÜTLENİN KORUNUMU
- SABİT ORANLAR KANUNU
- KATLI ORANLAR KANUNU

2)MOL KAVRAMI

- MOL KAVRAMI VE AVAGADRO SAYISI
  - AKB(ATOMİK KÜTLE BİRİMİ)
  - ORTALAMA ATOM KÜTLESİ
  - MA(MOLEKÜL AĞIRLIĞI)
  - MOL HACİM İLİŞKİSİ(NŞ, NK)

3)KİMYASAL TEPKİMELER

- TEPKİME DENKLEŞTİRME
- TEPKİME TÜRLERİ

4)KİMYASAL HESAPLAMALAR

ZEYNEP TAN SÖNMEZSOY

KOZMETİK DERSİ ÇALIŞMA SORULARI

Aşağıda verilen cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

- 1.Dişin orta kısmında iki diş kanalı,... **Pulpa** .....ile doludur.
- 2.Dişlerçeneye..... **Alveol** .....kemiği içindeki yuvalara oturmuştur.
3. Dentin yapan hücrelere.....**Odontoblast** ..... denir.
4. Dental plakta istenmeyen 2 şeyi ..... **Diş eti hastalığı**..... ve..... **Diş çürüğü**..... oluşturur.
5. Tükürük içinde bulunan Kalsiyum' un dental plak ile birleşip, sertleşerek dişler üzerine yapışmasına ... **Tartar** ..... denir.
6. Dişlerin erişilebilir yüzeyinin temizlenmesi amacıyla fırça ile birlikte kullanılan maddeye..... **Diş macunu** ..... denir.
7. Cilt bakımının birinci aşaması..... **temizlik** .....tir.
8. Hafif makyaj temizliğinde sabun yerine ... **temizleme losyonu** .. tercih edilir.
- 9.Temizleme köpükleri ...**karma** ve **yağlı** ...ciltler için uygundur.
10. Cilt gözeneklerinin sıkıştırılması için kullanılan ürünlere ... **tonik**.....denir.

11. Alkol oranı düşük sıkıştırıcılar ..... **kuru** ..... ciltlerde kullanılır.
12. Kuru ciltler ..... **pul pul** .....görünür.
13. Yağlı jeller genellikle ... **kış**.....mevsiminde kullanılır.
14. Gece kremleri.....**25**.....yaşından itibaren kullanılmalıdır.
15. ... **Göz çevresi ampulleri** ...gözaltı morluklarının giderilmesini sağlar.
16. Normal temizleme yöntemleriyle ciltten uzaklaştırılamayan tabaka ..... **peeling**.....ile ciltten uzaklaştırılır.
17. Gomaj peeling..... **hassas ve akneli** ... ..ciltlerin kullanımı için uygundur.
18. Ciltten nem kaybını engelleyen ürünlere..... **maske** .....denir.
19. Yağlı ciltler için..... **kil esaslı**.....maskelerin kullanımı uygundur.
20. Islak tıraş için kullanılan ürünler ..... **kılların yumuşatılması** .....amacıyla kullanılır.
21. Tıraş makinesiyle yapılan tıraşa..... **kuru tıraş**.....denir.
22. Aşağıda verilenlerden hangisi saç boyası çeşitlerinden değildir?
A) Kalıcıboyalar
B) Yarıkalıcıboyalar
C) Oryalboyalar
D) Geçici saçboyaları
23. Aşağıdakilerden hangisi oksidan boyaların bileşimlerinde bulunmaz?
A) Renk oluşturunucular
B) Alkalik tuzlar
C) Nemlendiriciler
D) Fiksaj maddeleri
24. Aşağıda verilen maddelerden hangisi geçici saç boyaların özelliklerinden değildir?
A) Saçta uzun süre kalmaz.
B) Şampuanlama ile saçtan uzaklaştırılmaz.
C) Doğal ve boyalı saça uygulanabilir.
D) Kolay uygulanırlar ve yan etkisinin olmaması

25. Aşağıda verilen maddelerden hangisi yarı sabit saç boyaların özelliklerinden değildir?

A) Saçtan uzaklaşmaları uzun zaman alır.

B) Saça renk vermek için hidrojen perokside ihtiyaç yoktur.

C) Beyaz saçları yeterince kapatır.

D) Saçtan 3–6 hafta sonra çıkar.

26. Aşağıdakilerden hangisi saç açıcı maddelerin bileşimlerinde bulunmaz?

A) Koyulaştırıcı maddeler

B) Koruyucu maddeler

C) Tek tuzlar

D) Dalga vericiler

27. Saç rengini açma hangi durumlarda yapılmaz?

A) Boyalı saçın rengi açılmak isteniyorsa

B) Beyaz saçların kapatılması için

C) Saçta moda olan saç tutamları istenirse

D) Koyu bir saç açık bir renge boyanacak ise

28. Banyo preparatları hangi amaçla kullanılmaz?

A) Temizleme amacıyla

B) Vücuda nem vermek amacıyla

C) Dezenfeksiyon amacıyla

D) Rahatlamak amacıyla

E) Koku vermek amacıyla

29. Aşağıdakilerden hangisi banyo preparatlarından beklenen özelliklerden değildir?

A) Cildin yağını fazla kaybettirmemeli

B) Cilde gerekli nemi sağlamaları

C) Cilde hava aldirmaları

D) Toksin etki yapmamaları

E) Alerjik olmamaları

30. Aşağıdakilerden hangisi banyo ürünlerinin bileşiminde bulunan etkin bileşenlerdendir?

A) Köpük oluşturuçular

B) Kalınlaştırıcılar

C) Renk vericiler

D) Koku vericiler

E) Koruyucular

31. Banyo preparatlarının banyo suyunda hızlı çözünmesini sağlayan madde aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Renk veren maddeler
- B) Koku veren maddeler
- C) Yüzey etken maddeler
- D) Efervesan maddeler**
- E) Opaklık veren maddeler

32. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Banyo tuzları suyun sertliğini giderir.
- B) Banyo yağlarının cildi yumuşatıcı etkisi vardır.
- C) Banyo köpüklerinin bileşiminde en fazla yüzey etkin maddeler bulunur.
- D) Banyo yağlarının köpürme özelliği genellikle yoktur.

E) Hidrofobik banyo yağları suda iyi çözünür.

33. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- A) Vücut şampuanları temizleme amaçlı kullanılır.
- B) Vücut şampuanlarının bileşimleri sabunlara benzer.

C) Vücut şampuanlarının yapısında yüzey etkin maddeler bulunmaz.

- D) Banyo köpüklerinin temizleme etkisi vücut şampuanları kadar güçlü değildir.

34. Aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Vücut şampuanları cilt tiplerine göre farklılık göstermez.
- B) Sabunlar vücut şampuanlarına göre daha kullanışlı bir yapıya sahiptir.
- C) İyi bir vücut şampuanının cildi kurutmaması beklenir.

D) Lif kullanımı şampuanın daha iyi köpürmesini sağlar.

35. Aşağıdakilerden hangisi dudak boyası çeşitlerinden değildir?

- A) Sıvı şeklinde B) Çubuk şeklinde

C) Toz şekilde D) Krem ve sıvı şekilde

36. Dudak boyaları dudağa profesyonel anlamda nasıl uygulanır?

- A) Sünger yardımıyla B) Pamuk yardımıyla
- C) El yardımıyla **D) Sterilize edilmiş fırça yardımıyla**

37. Dudak boyaları makyajın hangi aşamasında uygulanmalıdır?

A) Göz makyajından sonra

- B) Fondötenden sonra
- C) Allıktan sonra
- D) Pudradan sonra

38. Aşağıdakilerden hangisi dudak kaleminin kullanım amacıdır?

- A) Renk kazandırma **B) Dudak kenarını belirginleştirme**
C) Parlaklı kazandırma D) Matlık sağlama

39. Aşağıdakilerden hangisi dudak parlaticıların görevidir?

- A) Soluk görünüm sağlamak B) Mat görünüm sağlamak
C) Kapatıcı olarak kullanmak **D) Parlak görünüm sağlamak**

40. Aşağıdakilerden hangisi göze uygulanan makyaj kozmetiğidir?

- A) Allık B) Fondöten

C) Pudra **D) Maskara**

41. Aşağıdakilerden hangisi kirpik diplerine uygulanan kaş kozmetiğidir?

- A) Pudra **B) Eye liner**
C) Far D) Maskara

42. Aşağıdakilerden hangisi eye liner çeşidi değildir ?

- A) Jöle eye liner** B) Kalem eye liner
C) Sıvı eye liner D) Kalıp eye liner

43. Aşağıdakilerden hangisi göz farlarında aranan özellik değildir?

- A) Kaliteli olmalıdır. B) Toksik etkisi olmamalıdır.
C) Onaylı olmalıdır. **D) Pahalı olmalıdır.**

45. Ojeler, tırnakların görünüşünü güzelleştirmek için hazırlanan kozmetik ürünlerdir.(.....)

46. Parafin renksiz, kokusuz bir mum çeşididir.(.....)

47. Kütikül gidericiler % 25'lik sodyum veya potasyum hidrosit gibi alkali maddeler içerir.(.....)

48. Ayak pudraları, ayakta oluşan sert veya ölü deriyi yumuşatarak yok eder(.....)

49. El preparatları genellikle su/yağ tipi emülsiyon şeklinde hazırlanır.(.....)

50. Fondötenler kuru süngerle yüze uygulanır.(.....)

44. Tırnak dört kısımdan oluşur.(.....)

ZEYNEP TAN SÖNMEZSOY

TOKİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

- 1- DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ SINAVI 05.03.2021 CUMA GÜNÜ SAAT 10.00'DA YAPILACAKTIR.
- 2- YAPILACAK OLAN SINAVDA 11.SINIF ÖĞRENCİLERİMİZ DERS KİTABINDAN 53.SAYFAYA KADAR SORUMLU OLACAKLARDIR. 53.SAYFA DAHİLDİR.

**SERKAN YILDIRIM
D.K.A.B. ÖĞRETMENİ**

TOKİ MESLEK LİSESİ 11.SINIFLAR TARİH SINAV KONULARI

- 1.ünite: Değişen dünya dengeleri karşısında Osmanlı siyaseti (1595-1792).
- 2.ünite: değişim çağında Avrupa ve Osmanlı.
- 3.ünite: Uluslararası ilişkilerde denge stratejisi (1774-1914)

1. HASTA İLE İLETİŞİM (12/A/B/C)

Etkili bir iletişim için etkin dinleme, etkin konuşma, sempatik yaklaşım ve etkin bir beden dili sergilenmelidir.

Hastaların ilgi ve şefkat beklentileri çok doğaldır. Bu nedenle gösterilecek güler yüz ve samimi bir ilgi, iletişimin başlangıcında gösterilen en etkili tutum ve davranış olarak kabul edilmektedir. Bunun tam tersi olarak, hasta olmaları nedeniyle kaygı ve korku gibi duygular taşıyan hastalarla kurulacak iletişimde ilgisiz, sınırlı ve asık suratlı bir iletişim tarzı, hastanın sağlığına olumsuz etki yapabilir.

Sağlık personelinin dikkat etmesi gereken noktaları şöyle özetleyebiliriz:

- Hasta ile ilk karşılaşmada kendisini rahat hissedeceği bir ortam yaratmak,
- İlgi ve güler yüzle karşılamak,
- Etkin dinleme, etkin ve birbiri ile tutarlı sözlü ve sözsüz iletişim kurmak,
- Hastanın sözsüz iletişim ile ortaya koyduğu beden dili ipuçlarını değerlendirmek,
- Tıbbi terimlerden kaçınarak anlaşılması kolay bir dil kullanmak,
- Hasta ile empati kurmak,
- Sözlü ve sözsüz iletişim ile hastanın verilen bilgileri doğru olarak algılayıp algılamadığını ortaya çıkarmak,
- Sağlık personeli-hekim ve hasta üçlüsünün bulunduğu ortamda hastayı unutmamak,
- Gerekğinde sorular sorarak bazı açıklamalar yapmak ve hastanın tüm sorularını cevaplandırmak,
- İletişim sırasında hastanın görme, işitme ve doku kanallarını etkileyebilecek ısı, ışık, havalandırma durumlarını dikkate almak,
- Rutin işler sırasında iletişimin kopabileceği dikkate alınarak geribildirimde bulunmak,
- Servisteki diğer sağlık personelleri ile iyi ilişkiler kurmak,
- Hastanın konuşmasını cesaretlendirmek için zaman zaman sessiz kalmak, konuşması için fırsat vermek,
- Hastanın kendi bakımı ile ilgili alınacak kararlarda işbirliği yapmak,
- Hastanın kendine olan inancı ve güvenini güçlendirmek,
- Hasta ile konuşurken ses tonunu iyi ayarlamak,
- Hastanın sağlığına kavuşmasında ona yardımcı olacak inançları desteklemek.

1.1. Hasta ile Sağlık Personeli İletişimindeki Davranışlar

İlgili olma: Hasta hastaneye ilk geldiğinde psikolojik olarak tedirgin ve ürkeklik içindedir. Bundan dolayı ilgiye ihtiyacı vardır. Sağlık personelinin ona göstereceği ilgi hastayı rahatlatır ve tedirginliğini giderir. Hasta ile aynı göz hizasında oturmak, onunla göz teması kurmak, söylenenleri ilgi ile dinlemek, uygun jest ve mimikler yapmak ona ilgi duyulduğunu gösterir.

Sabırlı olma: Hasta ve yakınları, muhtemel bir hastalık ya da acil ve ölümlü durumlarda sınırlı ve saldırgan olabilir. Bu nedenle sağlık personelinin sabırlı olması, hastayla yaşanabilecek muhtemel olumsuzlukları önler. Bu çerçevede sağlık personeline düşen görev, hastasına zaman ayırarak sabırla ve yaratıcı bir düşüncenin ışığı altında onu dinlemesidir.

Güler yüzlü ve hoşgörülü olma: Nezaket, ilgi, zaman ayırma, hastanın rahatlatılması, kural ve yaklaşımlara özen gösterilmesi, hastada güven duygusunu geliştirir. Gülümseme ve hoşgörü az bir çabayla geliştirilebilecek sorun çözme yöntemlerinin en kolaylarından.

Saygılı olma: Saygı, kişinin kendini ilgiye, tanınmaya ve onura layık bulunduğunu hissettiren duygudur. Hastalara saygılı davranmak, hizmeti alan bireylerin daha az sorunlar çıkarmasına neden olur.

Herkesine eşit davranma: Milliyet, ırk, mezhep, renk, yaş, cinsiyet ve sosyal statü ayrımı yapılmadan herkese eşit davranılması gerekir.

Hastanın güven duymasını sağlama: Hasta ile sağlık personelinin arasında güven ortamının oluşması hastalıkların tanısını kolaylaştırır.

Yardım edici iletişim: Hasta ile sağlık personeli iletişimde hastanın duygularını açıklamasına imkân verilmelidir. Sağlık personeli iyi niyetli, ilgili, sevecen, şefkatli olmanın yanı sıra planlı, amaçlı ve hasta yararına yaklaşımda bulunmalıdır.

Stres: Hasta ile sağlık personeli arasında iletişim engellerine yol açan ve stresi meydana getiren etkenleri ortadan kaldırmak gerekmektedir. Bu nedenle sağlık personeli, sağlık kuruluşlarına başvuran kişilere karşı davranışlarında daha hoşgörülü olmalıdır.

Otorite: Sağlık personeli mesleklerinin kendilerine sağladığı otoriteyi kullanmalıdır. Yaklaşımlarında gereksiz yumuşaklıktan kaçınmaları gerekmektedir.

Empati kurma: İnsanın kendisini, karşısındakinin yerine koyarak onun bakış açısıyla bakmasına, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamasına, hissetmesine ve bu durumu ona iletmesine denir. Sağlık personeli kendisine öncelikle şunu sormalıdır: "Onun yerinde ben olsam ne hissederdim?" Bu soru olayları öteki kişinin bakış açısından görebilmeyi sağlayan empati cümlesidir.

Ön yargı: Her hangi bir kişi ya da konu hakkında önceden verilmiş olumlu veya olumsuz karardır. Ön yargıların olduğu bir iletişimde ciddi anlamda bir anlaşma sürecinden söz edilemez. Hasta ve sağlık personelinin bazı olumsuz ön yargılara sahip olması, sağlıklı bir iletişimin alt yapısını meydana getirir.

Sağlık personelinin imajı: kişilerin bir obje, kurum veya başka bir kişi hakkındaki düşünceleri imaj olarak bilinir. Sağlık personeli ve sağlık kuruluşlarının imajı, vatandaşların sağlık hizmeti almalarını olumlu veya olumsuz şekilde etkiler. Örneğin, kötü bir imaja sahip sağlık kuruluşunda çalışan sağlık personeli, başvuru yapan hastaların birtakım ön yargılarla geldiklerini bilir.

1.2. Çocuk Hasta ile İletişim

Hastanelere gelen çocuklar korkulu, endişeli, huzursuz ve ajite davranışlar gösterebilirler. Hastanelerde tedavi gören çocuklarda ise fizyolojik ve psikolojik gelişimlerinde aksamalar olabilir. Bu dönemde onlarla kurulacak iletişimin önemi artar.

Her yaş grubunun iletişim becerileri farklıdır. Herhangi biri tarafından sorgulandığı, suçlandığı veya öğüt verildiği zaman, çocuğun yapıcı ve olumlu düşünmesi zordur. Bu nedenle çocuğa kendi düşünce ve duygularını keşfetmesi için ortam hazırlanmalıdır. Her yaştaki çocukla iletişimde ses tonu önemlidir. Ses tonu çocuğun vereceği tepkiyi büyük ölçüde etkiler. Çocuklar dinlenmelidir.

☑ Hasta çocuk ile iletişim kurma yolları:

- Bebeklerde dokunma önemlidir. Dokunarak güvende olmaları sağlanır.
- Çocuklar, hastalandıklarında ve yaralandıklarında çok fazla korkarlar. Konuşarak onların korkuları giderilmeye çalışılır.
- Oyun çocuklarında en etkili iletişim kurma yöntemi, oyun oynamaktır. Yapılmak istenilen uygulama oyuna dönüştürülür.
- Yapılacak uygulama ve tedavinin gerekliliği çocuklara anlatılır. Yapılacak uygulama ağrıya neden olacaksa (enjeksiyon, kırığın desteklenmesi vb.) çocuk bunu bilmelidir. Ağrının uzun sürmeyeceği ve yapılan işlemden sonra kendini iyi hissedeceği açıklanır.
- Tanıdık yüzler ya da eşyalar (oyuncaklar gibi) çocukların korkularını azaltabilir.
- Çocuğun yanında ebeveynlerinden birinin olması, işin yapılmasını kolaylaştırır.
- Yapılan işlemlerin ne olduğu, niçin yapıldığı çocuğa anlatılırsa çocukla işbirliği yapılır. Bu da yapılan işlemleri kolaylaştırır.
- Ergenlik dönemindeki çocukların özelliklerini bilerek anlayarak onlara yaklaşılar.
- Çocuğun mahremiyetine, en az erişkin kişide olduğu kadar saygılı olunur.
- Çocuğa karşı güler yüzlü ve anlayışlı olunur.
- Kendisi ile ilgili alınacak kararlarda onun da fikri alınır.
- Çocuk hasta ile çok sert veya çocuk gibi konuşulmamalıdır.

1.3. Bazı Özel Durumu Olan Hastalarla İletişim

Hasta olan bireylerle iletişim kurmak ve o kişileri anlayabilmek ya da anlaşılabilirlik çok önemlidir. Bu da etkin bir iletişimle çözülebilir. Aşağıda hastalarla iletişim kurarken sağlık personelinin dikkat etmesi gereken hususlara yer verilmiştir.

1.3.1. Öfke Yaşayan Hastayla İletişim

Öfke, sadece insanlarda var olan bir duygu değil, her canlı organizmanın tehdit karşısında olaylara gösterdiği doğal bir tepkidir. Bireysel tehdit hissetme, kırgınlık, engellenmişlik, anksiyete (kaygı-endişe), kızgınlık ve kendine olan saygısında azalma öfke sebeplerindedir. Öfke karşısında iletişimi bozan davranışlar; öfkeli kişiyi hesap sorma, haddini bildirme, ders verme ve savunmadır. Öfke, insanlar arasındaki sürtüşme ve çatışmaları alevlendirebilir.

“Canınız sıkılmış gibi görünüyor” şeklinde bir cümle hastanın duygularını paylaşmasına yardımcı olabilir. Hastanın kızgınlığı sağlık personeline ise sağlık personeli özür dilemeli, başka birine kızdıysa empati yaparak onunla konuşmalıdır.

☑ Öfke yaşayan hastalarla iletişim kurarken sağlık personeli aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir:

- Kendi duygularını kontrol altına almalıdır.
- Sakin konuşmalı, gerekirse odayı terk etmeli ve bir süre sonra tekrar geri gelmelidir.
- Hastanın davranışlarını ve beden dilini gözlemlemelidir.
- Hastanın duygularını göstermesine olanak sağlanmalıdır.
- Hastanın kızgınlık kaynağı araştırılmalıdır.
- Hastaya bağırılmamalı ve onunla kavga edilmemelidir.
- Hasta çok öfkeli ise ona yaklaşılmalı ve dokunulmamalıdır.
- Hastanın duyguları yok sayılmamalıdır. Bu durum öfke kaynağının bulunmasını engeller.
- Hastaların söyledikleri sabırla dinlenmelidir.
- Hasta zarar verici davranışlarda bulunuyorsa güvenli bir alana geçilmelidir.
- Hasta için zaman ayrılmalı, bu sürede sabırlı olunmalıdır.
- Yapılması gereken tıbbi uygulamalarda, eğer beklemesi gerekiyorsa bunun nedeni açıklanmalıdır.
- Hasta yakınları, hastanın öfkesinin artmasına neden oluyorsa bulunduğu ortamdan uzaklaştırılmalıdır.

1.3.2. Panik Yaşayan Hasta ile İletişim

Panik bozukluk birçok psikiyatrik bozuklukta ve bazı fizyolojik hastalıklarda (tiroit bezinin aşırı çalışması, kan şekeri düşmesi, enfeksiyon hastalıkları, kansızlık vb.) görülebilir. Panik, beklenmedik bir anda, herhangi bir yerde ortaya çıkabilen, yoğun kaygı, bunaltı, korku karışımı bir nöbettir. Panik atak geçiren kişiye bu durumun 10 -15 dakikada geçeceğini, sakinleşmesi gerektiğini söylemek ve nefes egzersizi yapmasını sağlamak çok yerinde ve rahatlatıcı bir davranıştır. Sorun tam olarak anlaşılmadan müdahale edilmemelidir.

1.3.3. Tedaviyi Reddeden Hastayla İletişim

Hastalar bazen bağımlılıkları, yetmezlikleri nedeni ile ortaya çıkan kısıtlamalarla karşı karşıya kalabilir. Özellikle cerrahi ya da dâhiliye gibi yatış süresinin uzun olduğu kliniklerde hasta bağımsızlığının kısıtlandığını hissettiği için tedaviyi kabul etmeyebilir. Servisin düzeni, çalışma planı gibi nedenlerle de hasta kendisini kısıtlanmış, engellenmiş, yetersiz, dolayısıyla depresif hissedebilir. Bu duyguların sonucunda hasta tedaviyi reddeder ve kendine zarar verebilir. Böyle durumlarda;

- Hasta kendi haline bırakılmamalıdır.
- Sağlık personeli hastanın davranışını kişiselleştirmemelidir.
- Hasta, duygularını paylaşması için cesaretlendirilmelidir.
- Hastanın korku ve endişeleri paylaşılmalıdır.
- Hasta duygu ve düşüncelerinden dolayı kınanmamalıdır.
- Hastanın sözel olmayan davranışları gözlenmelidir.
- Hastanın tedaviyi reddetme nedenleri konuşulmalıdır.

1.3.4. Felçli Hasta ile İletişim

Felçli hasta, fiziksel olarak yetersizliğinden dolayı diğer bireylerle iletişim kurmakta zorlanabilir. Felçli birey uygun pozisyonda duramadığı için göz-göze iletişim kuramayabilir. Bunun için hastanın karşısına geçip göz teması kurulmalıdır. Fiziksel yetersizliğinden dolayı iletişim kurmakta zorlanan hastalar için yardımcı hareket gereçleri, çağırma zili, telefon, kâğıt, kalem gibi gereçler kullanılabilir.

İşitme duyusu bozulmuş felçli hastalarla iyi aydınlatılmış, sessiz bir ortamda yüz-yüze iletişim kurulmalıdır. Eğer hasta işitme cihazı kullanıyorsa cihazın çalışıp çalışmadığı kontrol edilmelidir.

Felçli hasta, tekerlekli iskemlesinin bir başkası tarafından kullanılmasına gereksinim duyuyor olabilir. İskemleyi hareket ettirmeden önce her defasında hastaya nereye gitmek istediği sorulmalıdır.

Felçli hasta kontrolsüz olarak gülebilir ya da ağlayabilir. Hastaya mutluluk ya da üzüntü gibi duygular yaşayıp yaşamadığı sorulmalıdır. Bu durumu tetikleyen etkenler öğrenilerek olabildiğince hastanın etkilenmesi önlenmelidir. Hasta duygularını doğru olarak ifade edemiyorsa felçten sonra bu tür duyguların yaşanmasının yaygın olduğu unutulmamalıdır.

1.3.5. Bilinci Kapalı Hasta ile İletişim

Uyaranlara cevap vermeyen hastaların bile çevresinde konuşulanları işitebildiği varsayılarak bu tür hastalara yapılacak her tür işlem açıklanmalıdır. İletişim tek yönlü de olsa kurulmalıdır. Bu hastaların isteklerinin bilinebilmesi ancak yakınlarının yardımı olabilir. Çiçek kokusundan hoşlanan bir hastanın odasında çiçek bulundurulması, hastanın hoşlandığı müzik türünün çalınması, aile ile görüşmenin gerekirse hasta yanında yapılması hasta gereksinimlerinin karşılanmasında önemlidir. Ayrıca bu hastaların;

- Günlük temizliği sürdürülmelidir.
- Hasta ile konuşulmalıdır.
- Hastayla ailenin konuşması sağlanmalıdır.
- Hastaya yapılacak her işlem açıklanmalıdır.
- Hastanın mahremiyeti korunmalıdır.

Sağlık elemanlarının bilinci kapalı hastayı ve yakınlarını değerlendirebilmesi ve duruma uygun nasıl iletişim kurabileceğini bilmesi, sunduğu sağlık hizmetinin etkin olmasını, yaptığı işten doyum almasını ve hastanın yaşam kalitesinin artmasını sağlar.

1.3.6. Ruh Sağlığı İleri Derecede Bozulmuş Hasta ile İletişim

Algı ve düşünce bozuklukları bu tür hastaların iletişimlerinde kopukluklara neden olabilir. İletişimle ilgili tüm ilkeler (saygı, empati, kabullenme, mesleki iletişim vb.), gerçek dışı algı ve düşüncelere sahip hastalarla iletişimde de geçerlidir. Bu ilkelere ek olarak;

- Bireyin gerçek dışı algı ve düşünceleri desteklenmemelidir.
- Hasta halüsinasyondan söz ettiğinde konu değiştirmek, konuşmak gerekiyorsa "siz öyle hissediyorsunuz?" gibi uzatmadan kısaca açıklamalar yapılmalıdır.
- Hastanın düşünce içeriği bozuk olabilir ya da konuşurken konuşma kesintiye uğrayabilir. Bu yüzden hastayla iletişim kurarken acele edilmemeli söylenenlerin anlaşıldığından emin olmak için sorular sorulmalı, tekrarlar ve özetler yapılmalıdır.
- Gerçekle bağlantısı bozulmuş bireyler soyut kavramları anlamlandıramayabilirler. Bu nedenle psikolojik sorunu olan bireyle iletişim kurarken soyut kavramlar kullanılmamalı, iletişimi geliştirmek için somut ve kısa anlatımlar kullanılmalıdır.
- Psikolojik sorunu olan bireylerle iletişim kurarken yanlış anlaşılmaları engellemek için iletişimde ilgili tüm ilkelere daha fazla dikkat etmek gerekir.
- Psikolojik sorunu olan bireyle iletişim kurarken güvenli mesafeye dikkat etmeli hastanın kendisine ve sağlık ekibine zarar vermesi önlenmelidir.

1.3.7. Travma Yaşamış Hasta ile İletişim

Günlük düzeni bozan, ani ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan, devam eden, endişe, kaygı ve panik yaratan, kişinin önceki deneyimleriyle anlamlandırma süreçlerini bozan olaylar travma olarak tanımlanabilir.

Yangın, deprem ve sel gibi doğal afetler, fiziksel, cinsel ve psikolojik saldırıya uğrama, trafik kazaları, tecavüz ve tehlikeli bir olaya tanık olma, çocuk yaşta maruz kalınan cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet unsurları ve aile içi şiddet gibi olaylar travmatik olay olarak adlandırılmaktadır.

Travmatik deneyimler üzücü ve yıldırıcıdır, kişinin onlarla başa çıkabilmesine engel olabilir. Büyük travmalar rüyalarda tekrarlanabilir ve kişinin uyku gücünü yaşaymasına neden olabilir.

Travmadan etkilenen kişilerin vermiş olduğu tepkiler, yakın çevresini şaşırtmakta ve nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda kararsız kalmalarına sebep olmaktadır. Bu kişilere yardımcı olmak için;

- Anlatmak, olayın bireyde yarattığı duygusal yükü azaltır. Bu nedenle travma sonrası bireyin tekrarlı anlatımı, anlatmıyorsa da anlatması teşvik edilmelidir. Onlara yardımcı olmak için dinlenir ve destek verilir.
- Kişiyle zaman geçirilmelidir.
- Zaman zaman huysuzluk yaparlarsa, kötü davranırlarsa veya yalnız kalmak isterlerse hoş karşılanır.
- Olayları tekrar tekrar ele alma ihtiyacı duyabilirler. Onlara önerilerde bulunmaz ya da sorunları çözülemeye çalışılmaz. Sadece söyledikleriyle ilgilenildiği hissettirilir.
- Onlara zaman tanınır, kendi başlarına bırakılır ve sabırlı olunur.
- Olayı hafife almaya ve onları tepkilerinden vazgeçirmeye çalışılmamalıdır. Anlattırma ve uyku sorununu ele alma müdahalesi bireyin travmaya yönelik kaygısını azaltmıyorsa, kişi psikiyatrik yardım almaya yönlendirilmelidir.

1.3.8. Terminal Dönemdeki Hasta ile İletişim

Bu dönemde hasta da aile de benzer evreleri yaşarlar. Şok, inanamama, inkar döneminin ardından, öfke, pazarlık, depresyon ve kabullenme dönemleri yaşanabilir. Terminal dönemde ele alınmayan öfke, kişiyi depresyona adım adım yaklaştıran etkidir.

Öfkenin anlaşılması, boşalmasının sağlanması, hastaya bakım verenlere güç kazanabilmeleri için destek olunmalıdır.

Son günlerini yaşayan hasta ile iletişimde temel amaç, kalan yaşamının kalitesini yükseltmektir. Duyguların uygun şekilde paylaşılmasının sağlanması, kalan günler için kısa hedefli planlamalar yapmalarına yardım edilmesi, geçmişin gözden geçirilip bugün yapılabileceklerin değerlendirilmesi, gelecekte onun adına neler yapılmasını istediğinin konuşulması, yaşam kalitesini yükseltebilmek için yapılabilecek eylemlerden bazılarıdır.

1.4. Yaşlı Hasta ile İletişim

Yaşlanma, organizmanın giderek biyolojik verimliliğini yitirmesi, iç ve dış çevredeki değişikliklere uyum yeteneğinin azalması ve direnç mekanizmalarında gerileme olarak tanımlanabilir. Yaşlılık, problemlerle başa çıkmanın zorlaştığı ve pek çok hastalığın ortaya çıktığı yaşam sürecinin çocukluk, gençlik, erişkinlik gibi doğal bir çağıdır.

Yaşlanmaya bağlı olarak fiziksel aktivitede bazı değişikliklerle birlikte zihinsel değişiklikler de ortaya çıkar. Algılamada azalma, dikkatsizlik ve düşünme hızında yavaşlama olabilir. Bu zihinsel değişikliklere paralel olarak, kişilikte de bazı değişiklikler oluşabilir. Yeni durumlara uyum sağlama ve yeni düşünceleri kabul etmede güçlük yaşanabilir. Yaşlılar, çevreye karşı daha az ilgili olup kendilerine karşı daha ilgili olurlar ve sağlıklarına aşırı önem verirler.

Yaşlı kişiler biyolojik ve davranış özellikleri yönünden, gençlere göre daha farklı özellikler taşımaktadırlar. Yaşlanma süreci bu kişilerin daha önce başarıyla yürüttükleri pek çok işlevi yürütememelerine yol açtığından, yaşlılar çoğu kez sosyal ve ekonomik yönden korunmaya, bakıma ve gözetime ihtiyaç duyarlar. Yaşlı hastalarla iletişim kurarken daha dikkatli olunmalıdır; çünkü bu dönemde duygusal tepkiler daha derindir. Yaş ilerledikçe yanlış algılamalar ve kırılmalıklar artar.

Yaşlı hastalarla iletişim kurarken şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Yaşlı hastalarla iletişimde hastanın sosyo-kültürel yönünü göz önünde bulundurulmalı, açık, anlaşılır bir üslupla konuşulmalıdır.
- Yaşlılara sorulacak sorular açık, anlaşılır olmalı ve sorulan soruları cevaplamaları için onlara zaman tanınmalıdır.
- Konuşurken ses tonunu iyi ayarlanmalıdır. Yaşlı hastalar diğer bireylere göre manevi açıdan daha hassas ve kırılgan olduklarından bağırmeden, onların duyabileceği şekilde, daha sakin ve yavaş konuşulmalıdır. ☑ Yaşlı hasta ile göz teması kurulmalıdır.
- Hastanın soru sormasına fırsat verilmelidir.
- Hastayı dinlerken yargılayıcı olmamaya dikkat edilmelidir.
- Yaşlılarla hiçbir zaman, çocuklarla konuşur gibi konuşulmamalıdır.
- Yaşlılıkta kemik ve kas yapıları zayıfladığı için, ani ve hızlı hareketlerden kaçınılmalıdır aksi halde kırıklara neden olunabilir.
- Yaşlı hastalara hastalığı ile ilgili bilgi verilirken tıbbi terimleri kullanmaktan kaçınılmalıdır.
- Yaşlı hastaların eşlerinin de yardıma gereksinimi vardır. Eşinin sağlık kuruluşuna getirilmesi, özellikle acil durumlarda korkutucu ve endişe verici olacağından neyin ne için yapıldığı konusunda aile bilgilendirilmelidir.

FİKRET YILMAZ

1. BEDEN EĞİTİMİ

Hareket Yetkinliği / Becerileri –

A. Düzen Alıştırmaları

2. İLK YARDIM

İlk Yardımın Temel Bilgileri

A. Temel Yaşam Desteği